

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**DİSİPLİN CEZASI ALAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN
PSİKOLOJİK BELİRTİLERİ İLE EBEVEYNLERİNİN EVLİLİK
YAŞANTISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Merve DİKMEN

Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı

EYLÜL, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**DİSİPLİN CEZASI ALAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN
PSİKOLOJİK BELİRTİLERİ İLE EBEVEYNLERİNİN EVLİLİK
YAŞANTISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve DİKMEN

(Y1612.270012)

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER

EYLÜL, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı Y1612.270012 numaralı öğrencisi Merve DİKMEN'in "DİSİPLİN CEZASI ALAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK BELİRTİLERİ İLE EBEVEYNLERİNİN EVLİLİK YAŞANTISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 26.07.2019 tarih ve 2019/19 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 09.08.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER				
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi	Engin EKER	İstanbul Aydın Üniversitesi	
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Hüseyin KAZAN	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Doç.Dr.	Zeliha Nurdan BAYSAL	Marmara Üniversitesi	
YEDEK ÜYELER				
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Elif Özge ERBAY	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Derya DENİZ	İstanbul Kültür Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Disiplin Cezası Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Psikolojik Belirtileri ile Ebeveynlerinin Evlilik Yaşantısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 09/08/2019

Merve DİKMEN

ÖNSÖZ

Kendisiyle çalışmaktan büyük onur ve mutluluk duyduğum, bizlere her zaman sabırla ve anlayışıyla ışık tutan kıymetli tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Verilerin toplanması aşamasında yardımlarını esirgemeyen okul yöneticileri, Psikolojik Danışmanlar/Rehber Öğretmenler ve çalışmaya gönüllü olarak katılan tüm ebeveyn ve öğrencilere çok teşekkür ederim. Tüm eğitim-öğretim sürecim boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, çalışmalar esnasında zorlandığım anlarda manevi destekleri ile her koşulda yanımda olan varlıklarından gurur duyduğum abim Bahri DİKMEN'e, ablam İlkur DİKMEN YILDIZ'a, annem Arife DİKMEN'e, babam Zeki DİKMEN'e, kıymetli büyük ailemin diğer bireyelerine, hayat arkadaşım Karate Milli Hakemi ve Antrenörü Cafer ARI'ya ve değerli arkadaşlarıma minnettarım. Çalışmamın her adımında yardımını ve desteğini esirgemeyen, değerli fikirleriyle beni yönlendiren meslektaşım Uzm. Psikolojik Danışman Fatih KARABOĞA'ya da teşekkür ederim.

Eylül, 2019

Merve DİKMEN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGE LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
1.2 Hipotez	3
1.3 Sayıtlar (Varsayımlar).....	3
1.4 Sınırlılıklar.....	4
1.5 Tanımlar	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
2.1 Aile Kavramı ve Aile Teorileri	5
2.1.1 Aile kavramının tanımı	5
2.1.2 Aile-toplum-kültür ilişkisi	6
2.1.3 Aile teorileri.....	6
2.1.3.1 Kurumsal yaklaşım	7
2.1.3.2 Durumsal yaklaşım	7
2.1.3.3 Mübadele teorisi.....	7
2.1.3.4 Sistem yaklaşımı	8
2.1.3.5 Feminist düşünce.....	8
2.1.3.6 Aile tarihi yaklaşımı.....	8
2.2 Evlilik Uyumu	9
2.2.1 Evlilik uyumunu etkileyen etmenler.....	10
2.2.2 Aile ve cinsel doyum	11
2.2.3 Evlilik uyum eksikliğinin sonuçları.....	12
2.3 Evlilik Doyumu	12
2.4 Stres	15
2.4.1 Stres kavramı ve stresin tanımı.....	15
2.4.2 Stres kavramının tarihsel gelişimi.....	17
2.4.3 Stresin belirtileri	17
2.4.4 Stres türleri.....	19
2.4.5 Stresin değerlendirilmesi	20
2.4.6 Stresle başa çıkma tutumları	20
2.5 Ergenlik Dönemi	23
2.5.1 Ergenlik tanımları	23
2.5.2 Ergenlik dönemi özellikleri	24
2.5.3 Ergenlikte gelişim	24
2.5.3.1 Bedensel gelişim	25
2.5.3.2 Toplumsal gelişim.....	25
2.5.3.3 Cinsel gelişim.....	26

2.5.3.4 Psikolojik gelişim.....	26
2.5.4 Ergenlik dönemi-şiddet ilişkisi	27
2.5.5 Şiddet eğilimi risk faktörleri	28
2.5.6 Okula uyum ve ergen	29
2.5.7 Ergenlikte disiplin sorunları.....	29
2.5.8 Ergenlik ve suç.....	32
2.5.9 Ergenlik ve özerklik.....	33
2.6 Psikolojik Belirtiler	34
2.6.1 Depresyon ve tanımı	34
2.6.2 Psikoz tanımı ve özellikleri.....	35
2.6.3 Özgül fobi	35
2.6.4 Obsesif-Kompulsif bozukluk (OKB).....	36
2.6.5 Kişilerarası duyarlılık	36
2.6.6 Somatizasyon	37
2.6.7 Öfke (Hostilite).....	37
3. YÖNTEM.....	38
3.1 Araştırmanın Modeli	38
3.2 Evren ve Örneklem.....	38
3.3 Veri Toplama Araçları.....	40
3.3.1 Öğrenciler ve ebeveynler için sosyo-demografik bilgi formu	40
3.3.2 Kısa semptom envanteri (KSE)	40
3.3.3 Evlilik yaşam (doyum) ölçeği (EDÖ).....	41
3.3.4 Stresle başa çıkma tarzları ölçeği (SBTÖ).....	42
3.4 Verilerin Analizi.....	42
3.5 Etik	43
4. BULGULAR.....	44
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	60
KAYNAKLAR	67
EKLER.....	73
ÖZGEÇMİŞ.....	84

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	38
Çizelge 4.1: Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Betimsel İstatistikleri	44
Çizelge 4.2: Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri	44
Çizelge 4.3: Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri.....	45
Çizelge 4.4: Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	45
Çizelge 4.5: Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	46
Çizelge 4.6: Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	47
Çizelge 4.7: Stresle Başa Çıkmanın Evlilik Yaşamına Etkisi	49
Çizelge 4.8: Stresle Başa Çıkmanın Ergenler için Kısa Semptom Ölçeğine Etkisi	49
Çizelge 4.9: Evlilik Yaşamının Kısa Semptoma Etkisi	50
Çizelge 4.10: Evlilik Yaşamı ve Stresle Başa Çıkmanın Ergenler için Kısa Semptom Ölçeğine Etkisi	50
Çizelge 4.11: Örneklemin Öğrencinin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları	51
Çizelge 4.12: Örneklem Grubunun Öğrencinin Yaşı Değişkenine Göre Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	52
Çizelge 4.13: Örneklem Grubunun Annenin Yaşı Değişkenine Göre Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	53
Çizelge 4.14: Örneklemin Annenin Yaşı Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları.....	54

Çizelge 4.15: Örneklem Grubunun Babanın Yaşı Değişkenine Göre Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	54
Çizelge 4.16: Örneklem Grubunun Babanın Yaşı Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	55
Çizelge 4.17: Örneklem Grubunun Evlilik Yılı Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	56
Çizelge 4.18: Örneklem Grubunun Gelir Değişkenine Göre Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	56
Çizelge 4.19: Örneklem Grubunun Gelir Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	58
Çizelge 4.20: Örneklem Grubunun Annenin Mesleği Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	58
Çizelge 4.21: Örneklem Grubunun Babanın Mesleği Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	59

DİSİPLİN CEZASI ALAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK BELİRTİLERİ İLE EBEVEYNLERİNİN EVLİLİK YAŞANTISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Araştırmanın amacı, disiplin cezası alan ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin psikolojik belirtilerinin ve ebeveynlerinin evlilik doyumunun belirlenmesinde, ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzlarının etkisini belirlemektir.

Araştırmanın çalışma evrenini, İstanbul Küçükçekmece ilçesindeki ortaöğretim kademesindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem grubunu, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre, disiplin kurulundan ceza almış 52 öğrenci ve bu öğrencilerin ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırma, ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın örnekleme, rastgele örneklem seçilerek oluşturulmuştur. Çalışmanın verileri ise likert tipi ölçekler kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmada hem öğrenciler hem de ebeveynleri için oluşturulmuş 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır. Ayrıca, öğrenciler için 'Kısa Semptom Envanteri' kullanılırken, ebeveynleri için 'Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği' ve 'Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği' kullanılmıştır.

Kendine güvenli yaklaşım alt boyutu ile evlilik yaşamı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İyimser yaklaşım alt boyutu ile evlilik yaşamı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 'Kısa Semptom Envanteri' ve alt boyutları ile 'Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği' arasında bir ilişki bulunmamıştır. 'Kısa Semptom Envanteri' ile çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım alt boyutları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anksiyete alt boyutu ile çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım alt boyutları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, boyun eğici yaklaşımın kısa semptom üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ergenlik, evlilik doyumu, evlilik uyumu, stres, şiddet.*

EXAMINATION OF THE EFFECT OF PARENTS' COPING STYLES WITH STRESS ON DETERMINING PSYCHOLOGICAL SYMPTOMS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS WHO RECEIVED DISCIPLINARY PUNISHMENT AND MARRIAGE SATISFACTION OF THEIR PARENTS

ABSTRACT

The aim of the study is to determine the effect of parents' coping styles with stress on determining psychological symptoms of secondary school students who received disciplinary punishment and marriage satisfaction of their parents.

The population of the study consists of students at secondary school education level in Küçükçekmece district of Istanbul. The sample group consisted of 52 students who were punished by the disciplinary committee according to the Regulation on Secondary Education Institutions and their parents. The research was designed according to correlational survey model. The sample of the study was formed by selecting random sample. The data of the study was obtained by using Likert Type Scales. In the study, a 'Personal Information Form' was used for both students and their parents. In addition, while the Brief Symptom Inventory was used for the students, the 'Marital Life (Satisfaction) Scale' and 'Appraisal of Stressful Situations' were used for their parents.

A significant positive relationship was found between self-confident approach sub-dimension and marital life. There was a positive and moderate relationship between optimistic approach sub-dimension and marital life. There was no relationship between 'Brief Symptom Inventory' and its sub-dimensions and 'Marital Life (Satisfaction) Scale'. There was a positive and moderate significant relationship between the 'Brief Symptom Inventory' and the helpless and submissive approaches. There was a positive and moderate significant relationship between the anxiety sub-dimension and the helpless and submissive approach sub-dimensions. When the results of the t-test regarding the significance of regression coefficients were examined, it was found that the submissive approach was a significant predictor of brief symptom.

Keywords: *Adolescence, marriage satisfaction, marital adjustment, stress, violence.*

1. GİRİŞ

Bu çalışmada disiplin cezası alan ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin psikolojik belirtilerinin ve ebeveynlerinin evlilik doyumunun belirlenmesinde, ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzlarının etkisi araştırılmıştır.

Ergenlik; bağlanma ilişkilerini de içine alan bilişsel, davranışsal ve duygusal örüntülerin dönüşüme uğradığı; ergenin bakım alan durumundan sıyrılarak kendine yeten ve çevresine, akranlarına, sevgililerine bakım verecek potansiyele erişebildiği bir dönemdir (Allen ve Land, 2008).

Evlilik, toplumlarda yapısal olarak çeşitlilikler barındırabilen, aile oluşturmayı ve soyun devamını sağlayan partnerlerin devamlı bir birliktelik için meydana getirdikleri, çiftlerin karşılıklı ve sahip oldukları çocuklarına karşı ortak vazifelerini gerçekleştireceklerine dair ant içtikleri, birbirlerine bağlantılı yapılardan oluşan evrensel bir kurum olarak tanımlanmaktadır (Saxton, 1982: 16).

Evlilik doyumunu kişilerin birbirleriyle ilişkilerini, tecrübelerini ve evlilik kurumundan arzuladıklarını içinde barındıran duygu temelli bir yaşam şekli olarak tanımlamaktadır (Collard, 2006). Evlilik doyumunun tanımı yapılırken birincil olarak duygusal durumdan kazanılan tatmini merkez aldığı, ikincil olarak ise çiftlerin birbirleri ile arasındaki etkileşimi merkez aldığı gözlemlenmektedir.

Stres (Stress) terimi Latince “estricia” fiilinden türetilmiş bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Kelimelerde eylem olarak, baskıda olmak-yapmak, bastırmak, önemsemek, ısrar etmek ve zorlamak; ad olarak ise literatürde zorbalık, basınç, şiddet, gerilim, güç, kuvvet, vurgu, yük, zarar, zor, baskı gibi kelimeleri karşılamaktadır. Eski kaynaklarda günümüzdeki stres sözcüğüne yakın anlamda kullanılan terim “distres”, Latince “distringere” sözcüğünden türemiştir. Tıbbi kaynaklarda yaşanan hastalıklar sebebiyle meydana gelen aşırı ağrı ve acıyı anlatmak için kullanılırken, kelime anlamı olarak aşırı çekme, germe anlamına gelmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, önemi, hipotezler, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın esas hedefi disiplin cezası alan liselerde öğrenim gören bireylerin psikolojik belirtilerinin ve ebeveynlerinin evlilik doyumunun belirlenmesinde ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzlarının etkisinin incelenmesidir. Böylece ortaöğretim kademesindeki ergenlerin disiplin cezaları almalarına sebep oluşturan faktörlerin tespitine kısmen yardımcı olunacağı düşünülmektedir.

Stres, her yaş grubundan bireyin belli bir olay ya da duruma karşı duygusal ve fiziksel olarak “zorlanıyorum” yanıtını vermesidir. Stres, her insanın yaşamında kaçınılmaz olarak yer alır.

Son yıllarda stresle başa çıkma mekanizması, psikolojik rahatsızlıklarla ilişkilendirilmektedir (Şahin, 1998). Bununla birlikte gerilim içeren hayatlarıyla baş ederken seçtikleri etkin başa çıkma izlemlerinin ruh sağlığı üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunun üzerinde duran çokça araştırma verileri de vardır (Nagel, 2003). Bu çalışmada da ergenlerin psikolojik belirtilerinin belirlenmesinde ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzları konusunda bilimsel veriler elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye geleneksel yapı olarak aile oluşumuna önem veren, aileyi toplumun temel yapı taşı olarak değerlendiren bir sisteme sahiptir (Hallaç ve Öz, 2014: 142-143). Evlilik doyumu, evlilik ilişkisinin devamını sağlayan, birlikteliğin sürdürülmesi için gereken önemli unsurların başında gelir. Değişen dünya içerisinde aile kurumunun ve evlilik ilişkilerinin de değişime uğradığı yadsınamaz bir gerçektir (Çapkın, 2012). Aile bireyleri zaman zaman uyumlu bir birliktelik yürütmekte zorlanmakta ve evliliklerinde birçok sorunla karşı karşıya gelmektedirler. Evlilikte yaşanan zorluklar, problemler ve bunlarla başa çıkamama nedeniyle aile-evlilik danışmasına duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu sebeple evli bireylerin evliliklerinden aldıkları doyumu etkileyen değişkenlerin incelenmesi ve sorunların çözümü konusunda harekete geçilmesi bakımından önemlidir.

Evlilik doyumu ile ilgili çalışmaların uzun bir geçmişi olmasına rağmen, evlilikte yaşanan sorunların ve boşanmaların gittikçe artması evlilik doyumunu arttırıcı ve evliliklerin devamını sağlayıcı yolların yeterince bilinmediğini göstermektedir ve bu

konuda hala yapılabileceklerin olduğuna işaret etmektedir. Evlilik doyumu konusunda yapılan çalışmalarda evlilik doyumunun birçok değişkenle birlikte ele alındığı görülmektedir. Ancak stresle başa çıkma kavramının evlilik doyumu ile ilişkisini inceleyen çalışmalar Türkiye’de oldukça sınırlıdır. Bu çalışmada evlilik doyumu ve stresle başa çıkma konusunda bilimsel veriler elde edilmesi amaçlanmaktadır.

1.2 Hipotez

Araştırmanın temel sorusu disiplin cezası alan ortaöğretim öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzları ile evlilik doyumu ile aralarında bir anlam ifade eden bağlantının olup olmadığının araştırılmasıdır.

- Disiplin cezası alan ortaöğretim öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzları ile evlilik doyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Disiplin cezası alan ortaöğretim öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzları alt boyutlarından çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, sosyal destek arama yaklaşımı ile aralarında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Disiplin cezası alan ortaöğretim öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzları alt boyutlarından kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım ile aralarında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Disiplin cezası alan ortaöğretim öğrencilerinin ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzları alt boyutlarından çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, sosyal destek arama yaklaşımı ile evlilik doyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- Disiplin cezası alan ortaöğretim öğrencilerinin ebeveynlerinin stresle başa çıkma tarzları alt boyutlarından güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

1.3 Sayıtlar (Varsayımlar)

- Ulaşılmak istenen verileri toplamada araştırmada kullanılan ölçekler yeterli olduğu varsayılmıştır.

- Anket uygulanan kişilerin ölçekleri içtenlikle ve gerçek durumları yansıtacak şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.4 Sınırlılıklar

- Araştırmada elde edilecek veriler katılımcıların bu ölçme araçlarına verdiği içten yanıtlarla ve ölçme değerdendirme araçlarının ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
- Araştırmadan ulaşılan veriler İstanbul'un Küçükçekmece ilçesinde yaşayan 52 anne ve 52 baba ve 2017-2018 eğitim öğretim yılında disiplin kuruludan sözel ve fiziksel şiddet gerekçesiyle kınama cezası alan 52 öğrenci ile sınırlıdır.
- Bu araştırmanın neticeleri hem öğrenciler hem de ebeveynleri için oluşturulmuş Kişisel Bilgi Formu, Öğrenciler için Kısa Semptom Tarama Envanteri, ebeveynleri için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Aile: Aile, içerisindeki ikili ya da çoğul kişiler arasındaki sosyal etkileşimleri olan bireylerden meydana gelen bir gruptur (Günindi ve Giren, 2011: 351).

Evlilik doyumu; temel gereksinimlere (iletişim, bakım, cinsel tatmin vb.) ihtiyaç duyar. Bir ilişkinin doyuma ulaşması; partnerin öteki partnere, temel gereksinimlerini giderebileceğine dair güven duymasıyla bağlantılıdır (Hazan ve Shaver, 1994).

Stres: kişinin bir gereksiniminden vaz geçmesine veya bir reaksiyon göstermede zorluk çekmesine sebep olan, kişinin iç veya dış hislerinden gelen ve çoğunlukla kişide gerginlik ve motivasyon kaybına neden olan güçtür (Başaran, 2000).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın kapsamındaki temel kavramlar ve ilişkili faktörler yer almaktadır.

2.1 Aile Kavramı ve Aile Teorileri

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın kapsamında aile kavramı, aile teorileri kavramını açıklayan teoriler ve ilişkili faktörler yer almaktadır.

2.1.1 Aile kavramının tanımı

Aile tanımı birçok araştırmacı tarafından farklı şekilde tanımlanmıştır. Nirun (1994)'ün aile tanımı; ailede bulunan kişilerin ilişkileri ve etkileşimleri bakımından toplumsal ve özel ilişkileri olan bir grup olmasının yanı sıra sosyal ve ekonomik açıdan birliktelik bu yaşantının merkezinde yer almaktadır. Aile, içerisindeki ikili ya da çoğul kişiler arasındaki sosyal etkileşimleri olan bireylerden meydana gelen bir gruptur ve geçmiş nesiller boyunca aile yapıları farklılık gösterse de, aile bireylerinin perspektifini değiştirmemiştir. Bu görüş doğrultusunda ise aile, bireylerin ve toplumun gelişmesinde mühim bir rolü olan sosyal bir olgudur (Günindi ve Giren, 2011: 351).

Süreç içerisinde aile sisteminin farklılaşmasına toplum farklılıklarının yanı sıra sosyal yapıdaki ekonomik farklılıklar da sebep olur. Ancak ailenin toplumsal yaşamının süregelmesi için lüzumlu ve evrensel kişilerin yanında farklı değerlere de gereksinim duyulur. Örnek vermek gerekirse aile fertlerinin duygusal bir alt yapıda var olan ilişkileri, kişilere değişik görevler ve mesuliyetler vermesi, bireylerini biçimlendirici tarafı ve sahip olduğu kurallarla çevrili olması gibi. Aile kavramı ile ilgili pek çok tanımlama ile karşılaşmıştır, farklı yönleriyle birbirinden ayrılrsa da hepsinin ortak noktası olarak ailenin toplumun üzerinde silinmez bir olgu olduğudur (Bayer, 2013: 103).

Ortaya atılan iddialara göre geniş ailenin biteceğine yönelik söylentiler olmuştur. Ancak yapılan araştırmalarda çekirdek ailenin yanında geniş ailenin de ortadan

kalkmadığı görülmektedir. Geniş aile yapısından çekirdek aileye geçişlerde işlev ve yapılarında birtakım farklılıklar ortaya çıkmıştır. Çekirdek ailenin geniş aileye kıyasla daha zayıf olduğu, boşanmaların gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Son yıllara bakıldığında değişen sürecin çekirdek ailenin yanı sıra ailenin kavramsal olarak kendisi tartışmalara neden olmuştur (Bayer, 2013: 104).

Ailelerin kendine özgü bir yapısı ve dinamiği vardır. Bu yönüyle her aile toplum kaynağını kendi özelliklerine göre besler. İçinde bulunan kişilerin var olan farklı ihtiyaçları, eksiklikler veya fazlalıklar yaşanan diğer olaylara ve durumlara da etki eder. Yaşanan olaylar aile de bulunan diğer kişileri de farklı davranış ve duyguda etkiler (Hallaç ve Öz, 2014: 142-143).

2.1.2 Aile-toplum-kültür ilişkisi

Aile ile ilgili yapılan uzun ve kapsamlı araştırmalar, bu terimin değişik şekillerde araştırılmasını sağlamıştır. Ancak aile, fertlerinin bir arada yaşamasından da öte bir sistem olduğu kanıtına varılır. Yeni yaklaşıma göre aileyi açıklarsak biyolojik olarak örgütlenmiş bir yapıdır ve her aile kendine has amaçları, özellikleri ve kuralları olan bütündür (Hiebertvd, 2014: 2).

Günümüzde geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçişlerde artış fazlalaşmıştır, bunun nedenleri arasında sanayileşme gelmektedir. Sanayileşmeyle beraber kırsal kesimden ve geniş ailelerden endüstri bölgelerine geçişler olmuştur. Bu geçişlerin nedenleri arasında gelen bir diğer husus ise sanayileşmeyle beraber yeni bir kent ve kültür oluşmuştur. Bu değişimler aile yapılarına da yansımıştır. Bunun etkisiyle bireysellik gelişmiştir ve geniş ailenin devamlılığı azalarak ekonomik şartlarla yavaş yavaş çekirdek aileler yerini almıştır. Kadınların yeni iş hayatına girmeleri ve değişen yaşantılar da nedenler arasına girmektedir (Günindi ve Giren, 2011: 353).

2.1.3 Aile teorileri

Yapılan detaylı araştırmalar sonucu ailenin en sık karşılaşılan kurum olduğu belirlenmiştir. Bireyin doğduğu andan itibaren yaşamı için ihtiyacı olan destekleri ve bakımı veren yapı ailedir. Ailede normatif kurallar, sosyalleşme faktörü ve toplumun değerleri gibi nedenlerden dolayı aile içinde toplumdaki değişiklikleri anlamada,

çözümlemede ve izah etmede mühim bir araştırma çemberi meydana getirmektedir (Bayer, 2013: 102). Aşağıda aile kavramını açıklayan teorileri yer verilmiştir.

2.1.3.1 Kurumsal yaklaşım

Aileler gereksinimleri ve yapısı bakımından birbirinden ayrılırlar ve bu durum toplumun şekillenmesinde katkı sağlar ve toplumu besler. Ailenin kapsadığı alan toplumsal kurumlardan fazladır. Aile işlevleri, ailedeki bireylerin bireysel ihtiyaçlarını karşıladığı ve sürdürdüğü davranış ve aktivitelerdir. Aile işlevleri gerçekleştirildiği esnada güçlülük veya zayıflık gibi bir durum olursa diğer işlevler de bundan etkilenebilir. Bu aile görevlerinin aile üyeleri tarafından ne şekilde algılandığı başka bir önemli durumdur. Bunun sebebi aile işlevlerinin algılandığı sırada aile üyelerinin davranış ve tutumlarıyla birlikte siyasal, politik, sosyoekonomik farklılıklara göre değişim gösterebilmesidir (Hallaç ve Öz, 2014: 142-143).

2.1.3.2 Durumsal yaklaşım

Sistemin iç yapısında değişiklik yapmak ve kendini tekrardan düzenleme yeteneğine sahip olma sebebi, iç ve dış isteklere uyumlu olmaktır. Bu yeteneğe ‘uyum sağlayıcı kendini düzenleme kapasitesi’ denir. Uyum sağlayıcı kavramı, sistemin yeni bir durum karşısında işlevselliğini devam ettirebileceği en iyi farklılaşma yönünü belirtmek için kullanılmaktadır. Ailenin gözünden bakıldığında bu yetenek, ailede bulunan örüntülerin değişiminin karşılığıdır. Alt sistemlerden doğan tüm farklılaşmalar diğer alt sistemlerde de farklılaşmaya sebep olur ve bu da aileyi çok yönde etkiler (Akün, 2006: 3).

2.1.3.3 Mübadele teorisi

Toplumsal etkileşim hem üst toplumdaki bireylerin kendi aralarında oluşan etkileşim hem de farklı sosyal kimliğe sahip bireyler arasındaki etkileşim olarak iki farklı durumda incelenebilir. Toplumsal etkileşim; tarihte en çok savaşlar, ticari işler, topluma yön veren gelişmelerle meydana gelmektedir. Bunlara ilaveten toplumsal etkileşimi olası ve olağandışı sebeplerle oluşan etkileşim de oluşturabilir. Olağan sebepleri ticaret, turizm, anlaşma gibi günlük yaşamsal vazifeler oluştururken olağanüstü sebepleri afet ve savaş tarzındakiler oluşturur. Olağandışı etkileşime örnek olarak Talas Savaşı (751) sonucu Türk ve Arap toplumları arasındaki etkileşim örnek verilebilir. Türkler İslamiyet’i bu etkileşimle birlikte kabul etmişlerdir. Deniz

ticareti yapan dış toplumlar ile etkileşim içinde olan liman şehirlerinin farklı toplumlar ile etkileşiminin fazla olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal etkileşim kavramına literatürde bakıldığında sosyal etki kuramı ile birlikte incelenmiş olup Laten'e göre sosyal etki kuramı birey ve grup aralarında olan bağların tanımlanmasına katkı sunar (Hallaç ve Öz, 2014: 142-153).

2.1.3.4 Sistem yaklaşımı

Sistem kuramı aile yapısı hakkında daha detaylı açıklama yaparken ortaya farklı bir fikir sunmuştur. Bu kavramın etkisini ve ne kadar önemli olduğunu alanda çalışmış kişiler ortaya atmıştır (Bayer, 2013: 102). Ailenin önemsenmeyen kıyıda köşede kalmış taraflarıyla daha aktif bir şekilde çalışmak ve bununla birlikte farklı yönlerini öne çıkarabilmek için uğraşmışlardır. Aile üyelerinden birinin psikolojik bir nedenle yardıma ihtiyaç duymasına aile içinde veya çevrede yaşanan bir etkenin neden olduğu düşünülmüştür. Detayda kişinin problemi ne kadar kişisel olursa olsun gerisinde aile sisteminden kaynaklanan bir kopukluk olduğu görülmüştür (Aktaş, 2013: 59). Aile sistemindeki ilişkiler daha detaylı incelendiğinde kişilerin birbirleriyle ne kadar sağlıklı iletişim kurduğu, birbirlerini anladığı ve bir şeyler paylaştığı önemli görülmektedir. Kimin daha verimli veya verimsiz olduğu, daha sağlıklı olduğu aile içinde görülen işlev sonucunda faydalı veya faydasız olarak değiştirildiği görülmektedir. İnsanların gösterdiği bu davranışlar bakımından yeni bir bakış açısı ile izah edebilmek amacı ile yeni bir dil sistemi oluşturulmak istenmiştir (Hiebert ve ark., 2014: 2).

2.1.3.5 Feminist düşünce

Toplumumuzda genellikle var olan sınıflandırma yapılanmasının getirdiği kadın erkek ve diğer kimlikler ile karşılaşılır. Bu kimliklerden birini seçmemiz ve ona uygun davranışlarda bulunmamız gerekir. Kişi bu kimliklerden birden çoğunu tercih ediyorsa ona uygun olan karar verdiği kimliğe göre hareket etmesi beklenir. Bu hareketten daha sonra ise diğer kimliklerle ilgili devamlı bir kuşku ve sorgu içinde olur (Aktaş, 2013: 58).

2.1.3.6 Aile tarihi yaklaşımı

Aile kavramının ve yapısının genel özelliklerine baktığımızda odağında aile olan mesleklerin ikiye toplandığını görürüz. Bu iki taraf Aile Teori Modelleri, Aile Terapi Modelleri. Aile yapısını ve kavramını anlamada ve yardım aşamasında

davranışlardan, çevreden ve bilimden yararlanır. Bu şekilde genel hatlarıyla ve detaylarıyla aileyi açıklamada bir bütün veri sağlanır (Hallaç ve Öz, 2014: 144).

Bu kısma kadar olan bölümde aile teorilerine dair bilgi verilmiştir.

2.2 Evlilik Uyumu

Kişiler hayatlarını tek başına sürdüremezler. Bireyler diğer kişilerle arasındaki ilişkiler yardımıyla hayatlarını sürdürürler. İnsanlar arasındaki iletişim ve ilişkinin temelinde psikolojik ve toplumsal kalıntılar bulunur. Birçok toplumda evlilik ve ailenin önemi vurgulanmaktadır. Bu önem kişilerin psikolojik sürecin devamı ve toplumsal yaşama engel olamamalarıdır (Sperling ve Berman, 1994).

Literatür çalışmalarına bakıldığında evliliğin asıl görevinin eşlerin evlilik sürecinin evliliğin bir yaşam döngüsü olduğu ortaya çıkmıştır. Çiftler eş olabilmek için bazı sorumlulukları yerine getirmelidirler (Nichols, 2005: 31).

- *Bağlılık*

Eşlerin ilişkiye verdikleri değer ve çabalarla ilişkiyi sürdürülebilir hale getirmeleridir.

- *İlgi*

İlişkide kişinin karşı tarafa karşılıklı verdikleri sevgi, ilgi ve özeni göstermeleridir.

- *İletişim*

İletişim, birbirleriyle olan ortak içerikleri sözlü veya özel mesajlarla birbirlerine iletmeleridir.

- *Çatışma ve uzlaşma*

İlişkilerde mutlaka çatışma ve uzlaşma görülür. Bu boyutta çiftlerin aradaki bağı sağlamaları çiftlerin asıl sorumluluğudur.

- *Anlaşma*

Eşler birbirlerinin ne istediğini bilmelidir ve tek taraflı düşünmemelidir. Çiftler bu aşamada ailesinden soyutlanarak çift olarak yeni bir kimlik edinirler ve karşılıklı anlaşmaya varmak için duygusal ve cinsel bir ilişki kurarlar.

Literatür çalışmalarına bakıldığında evlilik ve aile kavramlarının hepsinin birbiriyle ilişkili olduğu kanaatine varılmıştır. Aile fertlerine yansıyan sorunları evlilik ve aile

teorileri araştırır, çiftlerin davranışları birbirinden farklıdır. Bu yaklaşıma göre çiftlerin istek, arzu ve umutlarının sağlanması büyük önem taşımaktadır (Çelik, 2006: 22).

Dış faktörler aile yapısında değişikliklere neden olabilir. Bu değişiklikler aile doğal seleksiyon içinde kendini fark ettirir. Aile yapısını çok değişen bir alt sistem olarak değerlendirebiliriz. Bu alt sistemler dışardan veya içerden olan etkilenmeler sonucu farklılaşabilir (Aktaş, 2004: 7).

2.2.1 Evlilik uyumunu etkileyen etmenler

Sevgi ve saldırganlık arasındaki temel nedenin aileyle evlilikteki problemlerin olduğunu belirten Stratejik Kuramın öncüleri Paul Watzlawick, Salvador Munichin, John Weakland ve Cole Madanes'den Madanes'dir. Evlilik ve ailede meydana gelen bu ikilemleri dört başlık altında inceleyecek olursak; birinci grubun iki grubunda birbirini yönetme ve başat etme arzusu bulunur. İkinci grubu oluşturan etmenler ise çiftlerin birbirlerine sevgi duymaları veya nefret etmeleridir. Aile fertlerini sevmek onları koruma altına almak üçüncü grubun temellerindedir. Bu gereksinimlerin yerine getirilmemesi halinde aile içi sorunlar meydana gelmektedir. Çiftler arasındaki sorunların giderilmesi için yaptığı olumsuz davranıştan pişman olduğunu dile getirilmeleri son ikilem grubu içinde bulunmaktadır (Gladding, 2002, Akt. Çelik, 2006: 35).

Sosyodemografikteki değişiklerin de evlilik uyumunda etkisi olmuştur. Evlilikteki uyum ve süreler, çiftler arasındaki yaşlar, aile ziyaretleri değişkenlik gösteren raporlanmış ilişkiler arasında yer almaktadır. Akraba evliliği yapan çiftlerin arasındaki uyum daha azdır (Kışlak ve Göztepe, 2012: 28).

Bazı eşlere göre evlilik uyumu birbirleriyle etkileşim halinde olmaları aile içindeki birçok konuya yorum yapabilmesi ve sorunların olumlu yönde çözülmesidir. Uyum içindeki bu çiftler evlilik hayatlarındaki mutluluğu ve samimiyeti içerir. (Erberk ve ark., 2005: 40).

Evliliğin ilk yıllarında önemli bir konu da eşlerin gerçekleştirmesinin gerekli olduğu görevlerdir. Bunları kısaca şu şekilde açıklayabiliriz (Gerson, 1995, Akt. Çelik, 2006: 38; Akün, 2006: 6):

- Karşılıklı sevgi ve şefkat içinde olmak,

- İletişimin çiftler arasında gelişim göstermesi,
- Çiftlerin toplumsal olarak yerine getirmesi gereken sorumlulukları yerine getirmek
- Komşularla aradaki iletişim güçlendirilebilirliğini artırmak,
- Çiftlerin ev içerisindeki yaşamlarında bir rahatlık yaratmak,
- Gereksinimlerin sağlanması için güvenli ve devamlı bir işte çalışmak,
- Çiftlerin birbirlerine olan davranışlarında karşılıklı olarak özgürlüğü sağlayacak şekilde otorite çemberi oluşturacak biçimde belirlemek,
- Evlilikteki gerekli sorumlulukların yerine getirilmesi için bir paylaşımda bulunmak
- Ortak planlar yapabilmek
- Çiftlerin kendi yaşam düşüncelerini edinmeleri ve karşı tarafa bir eş olarak destek verebilmesi,
- Çiftler çocukları için ortak kararlar verip geleceğe dair ilişkilerini geliştirmelidirler.

2.2.2 Aile ve cinsel doyum

Evlilik üzerinde çalışan uzman bireyler evli kişilerin evlilik hoşnutluğu üzerinde dururken, bireylerin hissettikleri eş desteği, cinsel hayat tatmini ve eğitim düzeylerinden oluşan üç faktörü göz önünde bulundurmalarıdır. Bu uzmanlar evlilik doyumunu ile ilgili çalışmalar yaparken evlilik doyumunu geliştirici programlardan yararlanmaktadır. Algılanan eş desteği, cinsel hayat tatmini ve eğitim düzeyi ise bu programların uygulanması aşamasında karşımıza çıkmaktadır (Çağ ve Yıldırım, 2013: 19).

Evlilik ve cinsellik çalışmalara konu olmuş olsa da bu konuların nasıl bir etkileşim içerisinde oldukları ile ilgili çalışma yapmak zordur. Alanlardan birisinde ortaya çıkan problemin merkez alınarak diğer alana etkilerinin incelenmesi bu zorluğun atlatılmasında bir basamak olarak değerlendirilebilmektedir. Bununla ilişkili olarak cinsel fonksiyon probleminin evlilik hayatında nasıl bir etkisi olduğunu inceleyen araştırmalara göre; cinsel fonksiyonlarında sorun yaşayan bireylerin ve çiftlerin evliliklerinin normal birey ve çiftlere göre daha sıkıntılı olduğu, sonuçta da cinsel yaşamdaki sorunların, evliliğin üzerinde olumsuz etkileri olduğu saptanmıştır (Gülsün vd, 2009: 76).

2.2.3 Evlilik uyum eksikliğinin sonuçları

Bireysel olarak terapiye giden kişilerin sağlığına kavuşmasında aile yapısının önemli bir yere sahip olduğunun anlaşılması ile oluşan psikoterapi biçimi aile terapisi olarak tanımlanmaktadır. Oluşturduğu grup nedeniyle bir grup terapisi biçimi olarak değerlendirilmektedir. Grup terapilerinde mühim olan kişinin problemlerinin çözüme kavuşmasıdır ve bu grup içinde gerçekleştirilir, grup terapisinden farklı olan tarafı tedavinin amaçlarıdır. Diğer bir yandan aile veya evlilik terapisinde grubun tümünün problemlerinin çözüme kavuşması asıl amaçtır, ailenin veya çiftlerin problemlerinin giderilmesi, bireylerin problemlerinin de çözüme ulaşmasına fayda sağlar (Samancı ve Ekici, 2010: 45; Kışlak ve Göztepe, 2012: 32).

2.3 Evlilik Doyumu

Evlilik doyumu, kişinin kendi evlilik ilişisindeki ihtiyaçlarını karşılama derecesine bağlı algısıdır. Bunu meydana getiren Őeylerin başında aşk, sadakat ve paylaşılan birtakım değerler gelmektedir. Bunlara ilaveten, kişilik özellikleri, kültürel faktörler, eğitim durumu, evlenme Şekli, cinsiyet, iş, maaş, sorunların çözüme kavuşturulma biçimi, evlilikten beklentiler gibi evlilik doyumunu etkileyen birtakım etkenlerden de söz edilmektedir. Bireyin evliliğinde doyuma ulaşması; yaşamında mutlu olabilmesi ve gelecekteki hedeflerine ulaşması bakımından kişiyi olumlu yönde etkilemektedir. Evliliğinin doyuma ulaşmamış olması da kişide olumsuz duygular meydana getirmekte, geleceğe umutsuz bakmasına neden olabilmektedir. Evlilik doyumunun yüksek olması evliliğin devam etmesini olumlu etkilerken, evlilik doyumunun düşük olması hem psikolojik hem de bedensel olarak kendilerini ve birbirlerini hırpalamalarına neden olabilmektedir (apkın, 2012). Bir başka görüşe göre evlilik doyumunu; evlilik içerisinde çevresel ve kişisel olarak çiftlerin edindiği psikolojik doyumdur. Çevresel boyutlar; karar alma eşitliği, baskın olma, gelir, iş sorunları, paylaşım gibi faktörlerdir. Kişisel boyut ise; çiftin birbirlerine olan sevgi tutumu, cinsel doyumları, iletişim tarzları ve kendilerini ifade edebilmeleri gibi faktörlerdir (Sokolski ve Hendrick, 1999).

Evlilik doyumunu; temel gereksinimlere (iletişim, bakım, cinsel doyum vb.) bağlıdır. Bir ilişkinin doyumlu olması; partnerin diğer partnere, ihtiyaçlarının giderileceğine dair güven duymasıyla bağlantılıdır (Hazan ve Shaver, 1994). Benzer bir diğer bakışa göre ise evlilik doyumunu; bireyin evlilik yaşamındaki ihtiyaçlarını karşılaması ile ilgili

düşünceleridir. Kişinin kendi ilişkisini algılama biçimi olduğu söylenebilir (Tezer, 1986). Evlilikte doyum, temelde çiftler arasındaki iletişimin yeterli, canlı ve sağlıklı olması ile ilişkilidir. Doyumlu bir evlilik; partnerlerin yaşamının her bölümünde, birbirlerini maddi ve manevi yönden tamamlamaları olarak betimlenebilir (Özügurlu, 1990). Evlilikte kişiler arası ilişkinin temeli çiftler arası davranışlar olarak bakılsa da, bazı araştırmacılar bu davranışların sosyo-kültürel süreçler olmadan anlaşılamayacağını ileri sürmektedir. Sosyo-kültürel süreç, mikro ve makro bağlamlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Mikro bağlamlar; çiftlerin evlilik öncesi yaşantıları, çocuk sahibi olma ve yaşamdaki stres kaynaklarının içinde, makro bağlamlar; ekonomi, küreselleşme, ayrımcılık gibi bağlamlardır. Kişiler arası işleyişlerin etkileri, sosyo-kültürel işleyişlerin etkilerine göre daha erken ortaya çıksa dahi, sosyo-kültürel işleyişler de çiftlerin ilişki biçimlerini, karşılaştıkları engelleri ve ilişkilerini devam ettirmede kullanacakları kaynakları uzun vadede etkileyebileceği değerlendirilmektedir (Bradbury vd., 2000).

Evlilik birlikteliğinden kazanılan tatminin, kişilerinin yaşamları boyunca elde ettikleri genel tatmin seviyesine azımsanmayacak düzeyde yararı olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar gösteriyor ki çalışma hayatı, maddi teminat vb. gibi hayatın devamlılığını sağlayacak faktörler bireylerin "mutlu" bir evliliğe verdiği önemin gerisinde kalmıştır (Freedman, 1978, Campbell, Converse ve Rodgers, 1976). Buna karşılık olarak, yaşamın büyük bir alanını kapsayan evliliğin mutsuz gidişatının bireyler üzerinde negatif etki bıraktığı gözlemlenmiştir (Bloom, Ashcr ve White, 1978; Renne, 1970). Evlilik yaşamının insan yaşamı içerisinde bu denli geniş bir yer tutuyor olması araştırmacıları bu konu üzerinde çalışmalar yapmaya itmiştir. Bu çalışmalar başında evlilik ilişkisi ölçümünde kullanılan ölçme değerlendirme çalışmaları gelmektedir (Spanier, 1976; Edmonds, 1967; Locke ve Wallace, 1959; Locke ve Williamson, 1958; Terman ve Wallin, 1949).

İnsan yaşamında evliliğin bireylere; psikolojik, sosyal ve ekonomik fayda sağladığı görülmekte ve bu faydanın neticesinde bireyler hayatını daha sağlıklı, kaliteli ve verimli bir yaşantı haline getirmektedir. Bu durum gösteriyor ki, bireyler sağlıklı, kaliteli ve verimli yaşam şartlarına evlilikle daha kolay ulaşabilmektedir. Bu değerlendirmeler sonucunda evlilik doyumunun evlilik başarısını desteklediği görülmektedir. Birçok toplumda evlilik bireylerden beklenen ve oluşturulması gerektiği düşünülen bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar

evlilik üzerinde yaptığı çalışmalar neticesinde yetişkinlerin %85'inin evlilik yaşayacağını ve %94'ünün hayatlarının aşkıyla evlenmeyi umduğunu değerlendirmektedirler (Popenoe ve Whitehead, 2002; Wright, Simmons ve Campbell, 2007). Birçok şahsın evlendikleri veya evlenecekleri düşünüldüğünde bu evlilik yaşamında elde ettikleri tatmin üzerinde çalışılması gerektiği düşüncesi önem kazanmıştır. İlk yapılan evliliklerin yaklaşık %50'sinin boşanma ya da ayrılma ile neticelendiğini ve evlilik yaşamında mutsuzluk veya tatminsizliğe sebep olan durumlar ile ilgili bilgiler net değildir (Doherty, 1997).

Çiftlerin birbirlerinden aldıkları sosyal destek derecesinin evlilik doyumu üzerinde önemi büyüktür (Bryant ve Conger, 1999; Julien ve Markman, 1991; Pash ve Bradbury, 1998). Evlilik doyumunun elde edilmesinde eş desteği, iki tarafın da desteği algılama yeteneğine bağlıdır. Eşler birbirlerini desteklediğinde duygusal ve bilişsel olaylar arasındaki ilişkinin daha kuvvetli olmasını sağladığı görülmekte ve ilişkide çatışmanın, stresin ve çözümsüzlüğün önüne geçmektedir. Eş desteği, kişinin gereksinim duyduğunda bu desteği hissetmesine katkıda bulunmaktadır (Cutrona, 1996). Evlilik yaşamında eş desteğini sadece stresli zamanlarda değil, her zaman hissetmek önemlidir (Cutrona, 1996). Literatürde, evlilik doyumunun değişkenlerine ilişkin pek çok çalışma bulunmaktadır. Bunlar arasında, evlilikte devamlılık, eşe sadık olma, çiftler arası bağlılık, güçlü manevi değerler gibi değişkenler bulunmaktadır (RosenGrandon, Myers ve Hattie, 2004). Bunun yanında Young ve Long (1998) evlilik doyumunda çiftlerin sağlıklı kişilik özelliklerine (örn. sorumluluk almak, açık iletişim kurmada destekleyici olmak, empatik dinlemek vb.) sahip olmasının da önemli bir faktör olduğunu ileri sürmüşlerdir. Mackey ve O'Brien (1995) ise çatışmanın kontrolü, karar vermede ortaklık, iletişim kalitesi, cinsel ve psikolojik yakınlık ve güven, saygı, empatik anlayış ve eşitlik konularında ilişkiyel değerler olmak üzere evlilik doyumunu arttıran beş evlilik etkileşimi ortaya koymuştur. Evlilik doyumunu yordayan veya etkilediği düşünülen birçok değişkenin olduğunu araştırmacılar çalışmalarında sunmuş ve bu konuyla ilgili çeşitli neticeler elde edilmiştir. Evlilik doyumuyla ilgili olarak literatürde iletişim çatışmaları, cinsiyet rollerinin evlilik doyumuna ne kadar etki ettiğine (Curun, 2006); toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik doyumuna ne kadar etki ettiğine (Juni ve Grimm, 1994); evlilik doyumuna ne kadar etki ettiğine (Tezer, 1992); cinsel tatmin ve evlilik doyumuna ne kadar etki ettiğine (Ivy ve Memphis, 2007; Litzinger ve Gordon, 2005);

Trudel, 2002); evlilik doyumu ile çiftlerin sergiledikleri hal ve davranışları arasındaki ilişkiye (Feeney, 2002;Olson ve Ross, 1985); evlilik doyumu ile ruhsal ve anatomik sağlığın ilişkisine (Levenson, Carstensen ve Gottman 1993); eşlerden birinin iş hayatının olumsuz yönde değişmesinin yarattığı depresif düzey ve evlilik doyumuna etkisine (Forthofer, Markman, Cox, Stanley ve Kessler, 1996); evlilik doyumu ile çiftlerin birlikte zaman geçirmesi ile arasındaki ilişkiye (Hazan ve Shaver, 1987; Hirschberger, Srivastava, Marsch, Cowan ve Cowan, 2009) bakıldığı görülmektedir.

Eş desteği ve/veya sosyal destekle evlilik birlikteliğinin arasındaki ilişkilerin ele alındığı kaynaklar incelendiğinde, evlilik memnuniyeti ve evlilikte sosyal destek arasındaki ilişkiye (Acitelli ve Antonucci, 1994); eşlerin birbirlerine desteği ve (Cutrona ve Suhr, 1994); çiftlerce sağlanan, algılanan sosyal destek verimliliğinin evlilikte ve özel hayattaki işleyişine (Dehle, Larsen ve Landers, 2001); eş desteğinin bedensel sıhhatteki payına (Schiaffino ve Revenson, 1995); çiftlerin birbirlerine destek sağlama düzeylerine (Neff ve Karney, 2005) bakıldığı görülmektedir.

2.4 Stres

Çalışmanın bu kısmında stres kavramı ve ilişkili faktörler açıklanacaktır.

2.4.1 Stres kavramı ve stresin tanımı

Stres kavramı, herkes tarafından sıklıkla kullanılan ve fazlaca insanın karşılaştığı psikolojik durumu ifade eder. Stres farklı şekillerde tanımlanabilmekle birlikte değişik sebep ve etkileri de bulunmaktadır. Günümüzde stres günlük hayatın içinde bulunur, nedeni ise bireylerin bir şeylerden kaçıyormuşçasına kaygı ve korku ile bulunduğu ortamdan uzaklaşması gerektiği zorunda hissetmeleridir (Tutar, 2000).

Stres kişinin bir gereksiniminde soyutlanmasına veya bir tepki vermede güçlük çekmesine sebep olan, kişinin içinden gelen hislerin veya dışından gelen hislerin genellikle kişide gerilim ve depresyona neden olduğu güçlü bir histir (Başaran, 2000).

Selye (1974) stresi “bedenin bir tepkisidir” ifadesi ile tanımlamıştır. Selye bu tanımlama ile stresin fizyolojik bir olgu olduğunu anlatmak istemiştir. Çöküntü, endişe gibi bazı bilişsel durumlar, fiziksel reaksiyonlara sebep olabilir ancak stres olarak adlandırılmazlar. Kaygı, stresi arttırsa dahi kaygı stres değildir. Fiziksel

reaksiyon, stres olarak adlandırılır. “Stresör” stresin başlamasında rolü olmasdır, çevresel uyarıcı faktörler “stres yapıcı”, “stres kaynağı” anlamını taşır. Stres ile ilgili tanımlamalar incelendiğinde çoğunlukla, insan fizyolojisi için olumsuz, sağlığa zarar verici bir durum ifadeleri kullanılmaktadır (Özkalp ve Kırel, 2004).

Stresi genellikle, kişiyi bir reaksiyon göstermesinde veya bir ihtiyacından cayması konusu ile ilgili zorlayan, bireyin içinden ve dışından gelerek çoğunlukla kişide hüzne, kaygıya, depresyona ve huzursuz olmaya neden olan bir kuvvet olarak betimleyebiliriz. “Örgütsel stres” örgüt ortamından doğar ve örgütle ya da işle ilgili olarak herhangi bir beklentiye karşı kişisel enerjinin aktivasyonu olarak betimlenmektedir. Stresin iki etmenin etkileşiminden kaynaklandığını bilirsek örgütsel stresin boyutunu tam olarak anlamlandırabiliriz. Stres uyaranları, örgütsel nitelikler veya işle ilgili nitelikler olmak üzere iki etkendir. Bir durum halinde bunlar stres reaksiyonunun ortaya çıkmasına sebep olur. Kişilerde olumsuz reaksiyonlar oluşturabilecek stres varlığının olduğu alanlarda, bireyin reaksiyonu strese direnmeyi yapılandırır. Kişilerin strese direnci stres uyaranlarından az olduğunda stres durumu gerçekleşir. Kişisel ve örgütsel özelliklerin birbirine etki etmelerinin neticesi olarak stres meydana gelir (Pehlivan, 2009). İş stresi örgütsel stres olarak da adlandırılır. Kişi çalışma hayatına girdiğinde topluluk içerisinde başka bireylerle de etkileşime geçerek örgütün değer ve kurallarına adapte olmaya çabalar ve topluluk içindeki değişik gruplarda kabul görmeye çalışır. Tüm bu nedenler sebebiyle çalışan kişi fazlaca bir adapte olma çabası içerisindeydir. Kısacası “örgütsel stres” örgüt ortamında oluşmakta ve iş ortamında belirli rol ve görevleri üstlenen bireylerde görülmektedir (Aydın, 2008).

Stres kaynakları; topluluk içindeki çevresel koşullara, örgüt içi ayrışmalara, çatışmalara, örgütün yarattığı iklime teknolojiye, üyelerin eğilim ve deneyimlerine ilişkin olarak oluşmaktadır. Bir bölümü örgütler arasındaki ortak sebeplerden oluşan stres kaynaklarının diğer bölümü ise örgüte özgü sebeplerden ötürü ortaya çıkar. İş gerekleri ile işinin yetenekleri, olanakları ya da gereksinimleri arasında uyumsuzluk olduğunda veya işyeri ortamının pozitif olmaması durumunda meydana gelebilecek zararlı bedeni, hissi ve ruhi tepkilerin tümü iş stresi olarak adlandırılır (Seyyar ve Öz, 2007).

Aile ve iş hayatında belli miktarda stres varlığı normal ve sağlıklı görülen bir haldir. Biraz stresin olması, kişinin ilgisini diri tutar, harcadığı emeği kuvvetlendirir, kendini

geliştirmesine ve başarımına katkıda bulunur. Pozitif stresin varlığı kişiyi güdüler, iş doyumunu yükseltir ve başarı duygusunu güçlendirir. Bu stresin etkisinin ve fazlalık oranının kontrollü olması gerekmektedir. Eğer etki ve fazlalık oranı aşırı olursa, kişide yıpranma meydana gelir ve performansında hızlı bir düşüş meydana gelir. Bunun yanı sıra kişide ruhsal ve bedensel açıdan problemler görülebilir ve bu durum neticesinde de kişinin örgüt açısından maliyeti artabilir (Kırel, 1993; Ertekin, 1993).

2.4.2 Stres kavramının tarihsel gelişimi

Latince "aethetica" fiilinden türetilen stres teriminin kökeni, insanlık tarihi kadar eskidir (Pehlivan, 1995). 17. yy'da keder, dert, bela, felaket gibi terimleri anlatmak için kullanılırken 18. ve 19. yy'da anlamı değişmiş ve örgütlere, kişilere, ruhsal yapılara ve nesnelere uygulanan, kuvvet, dayatma ve baskı olgularının tanımlanması durumlarında bu kelime kullanılmıştır (Baltaş ve Baltaş, 1992).

Cannon; bireyin bedeni saran dış çevrenin etkisi altındayken dengesini belirli bir çerçeve içinde sabit tutması için gösterilecek dalgalanmalar, homeostatis sınırını geçmeyip fizyolojik sınırdaki kaldığı sürece, normal savunma tepkileri olduğunu ileri sürer (Civil, 2008). Hastalık durumu; homeostatis sınırdaki dalgalanmalar bireyin niteliklerine ve dış çevre etkisinin biçimine ve yoğunluğuna bağlı olup bu sınır aşıldığı zaman meydana gelir. Stresi oluşturan uyaranlara karşı, beden dengeleme sistemini de araştıran Cannon, bu tepkileri savaş veya kaç (to Fight or Flight) söylemiyle dile getirmiştir. Avusturya asıllı biyolog Hans Selye'nin araştırmaları sonucunda stres terimi sıkça kullanılmıştır ve bilim dünyasında sıkça tartışmalara konu olmuştur. Selye'ye (1974) göre stres organizmaya yüklenen herhangi bir özel olmayan isteme karşı vücudun verdiği reaksiyondur. Selye'ye göre, bireyde birbirini izleyen reaksiyonların oluşmasına sebep olan çevresel uyaranlara stresör, bireyin bu tarz uyaranlara verdiği reaksiyon da stres olarak tanımlanır (Erdoğan, 1990).

2.4.3 Stresin belirtileri

Stresli yaşantıların kişiler üzerinde kalıcı ya da geçici etkileri vardır. Sağlık problemleri ortaya çıkmadan önce uykusuzluk, duygu dengesizlikleri, kaygı, baskı, yüksek tansiyon ve sindirim sorunları gibi belirtiler hastalıkların habercisidir. Bu belirtilerin de içerisinde yer aldığı gerçek stres belirtilerini örgüt bilimciler; fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal olarak dört başlık altında toplamışlardır (Güçlü, 2001).

Vücutun bazı fonksiyonlarında ve sistemlerinde zararlı etkenler birtakım farklılıklar ortaya koyar ve bunların farklı evreleri de çeşitli yakınma belirtilerini ortaya çıkarır. Strese sebep olan bir olay veya faaliyet organizmada fizyolojik değişiklikler meydana getirir. Stresle baş eden kişilerin performanslarının yüksek olduğu görülmektedir. Beklenenin aksi bir durumla karşılaşıldığında kişi azımsanmayacak zararlar görebilir. Merkezi sinir sisteminde yer alan sempatik ve parasempatik sinir sistemleri strese reaksiyon gösterir. Sempatik sistem, organizma bir zorluk ya da tehditle karşılaştığında uyarılma gösteren bir sistemdir. Stres biçimleri gündelik kullanımda damla damla ve kronik olarak tanımlanırlar. Birey için uzun süreçte ya da bir anda kendini gösteren stres önemli derecede zarar vermektedir. Gerginlik, ağlama, unutkanlık, bağırsak sancıları, bulantı, mide rahatsızlığı, nefessiz kalma hissi, kalp çarpıntısı, uzun süreli baş ağrıları, soğuk ve terli eller, kas ağrısı gibi bazı stres belirtileri gözlenmektedir (Civil, 2008). Zaman boyutunda stres oluşumuna verilen fizyolojik reaksiyonlar iki ayrı gruptur. Fiziksel reaksiyonlardan oluşan birincisi; kısa süreli (birkaç gün ya da saat) stres kaynaklarına karşı gösterilir. Bu tepkiler genellikle standart bir nitelikte olup bedenimizin negatif faktörlere karşı baskı altında bulunduğunu ve zorluk çektiğini dile getirir. İkinci grup ise; uzun süreli (haftalarca ya da yıllarca) strese karşı bedenimizin kısa zamandaki bedensel değişimlerinin sürekliliği neticesinde oluşan problemleri içeren fizyolojik belirtilerdir (Yılmaz ve Ekici, 2003).

- *Davranışsal Belirtiler*

Davranışsal grup içerisinde bulunan stres belirtileri, genel olarak davranışa yansiyarak dışarıdan gözlenebilen belirtilerden oluşmaktadır. Stresli durumlar genellikle kişilere fazla düşünme zamanı ayırmaz. Günlük hayatta meydana gelen bazı değişimler stresin habercisi niteliğindedir. Bunları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Ceylan, 1997):

- Konuşmalarının yüksek sesli ya da çok hızlı olması,
- Esnemelerin sıklaşması,
- Dış gıcırdatma, tırnak yeme, hızlı hızlı yürüme gibi davranışlarda bulunması,
- Şahsi etkinliklerde azalma,
- İşe gitmeme durumunun artması,
- Kişisel görüntüsüne dikkat etmemesi (Işıkhani, 2004):

- *Psikolojik Stres Belirtileri*

Arthur Rowshan'a göre psikolojik stres belirtileri şunlardır (Rowshan, 1998: 18):

- Depresyon hali
- Ümitsizlik hissi
- Kızgınlık hali
- Sinirsel gülme krizleri yaşaması
- Üzüntü hissi
- Hastalık kuruntusu yaşaması
- Duygularında sıklıkla değişme yaşaması
- Sakinleşmede sorunlar yaşaması
- Huzursuzluk hissi
- Kâbus görmede artış
- Ağlamaların artması
- Heyecan duyma vb.

2.4.4 Stres türleri

Stresin pozitif (olumlu) ve negatif (olumsuz) stres şeklinde iki türü bulunmaktadır (Selye, 1974).

- *Pozitif (Olumlu) Stresler*

Pozitif stres, iyi stres anlamını da taşımaktadır. Olumlu stres ile birlikte katılımcılar belirli bir kaygı seviyesinde bulunurlar. Katılımcıların performansı adına iyi stresin motive edici olumlu bir etkisi vardır (Morse ve Furst, 1979).

Günümüzde yapılan stres araştırmalarının alt yapısını Selye oluşturmuştur. Selye'ye göre stres yalnızca negatif durumlarda ortaya çıkmaz, pozitif durumlarda da oluşabilmektedir (Selye, 1974).

- *Negatif (Olumsuz) Stresler*

Katılımcıların kendilerine olan öz güvenlerini yitirmelerine olumsuz stres (kötü stres) sebep olur. Çoğunlukla ruhsal olarak negatif bir hal içinde olan bireyler, kendilerini karamsarlığa çekerler. Kişiler, negatif stres ile hayal kırıklığı, yalnız ya da çaresiz kalma gibi negatif duyguları bağdaştırırlar (Sencar, 2007).

2.4.5 Stresin değerlendirilmesi

Stres onu yaşayan kişiye aittir. Bu nedenden dolayı stres incelenirken stresi oluşturan sebeplerin yanı sıra bu duruma maruz kalmış kişinin ruhsal niteliklerine de dikkat edilmelidir. Bu durumu açıklarken yararlandığımız Algısal psikoloji ile ilgili çalışmaları yapan Lazarous, etmenleri birincil ve ikincil değerlendirme sistemleri biçiminde açıklamaktadır (Sencar, 2007).

Birincil Değerlendirme: Bireyin karşılaştığı durumu anlayıp kişinin kendisi için ne anlama geldiğinin değerlendirildiği evredir. Yaşanılan durum kişide bir etki bırakmıyorsa etkisiz yaşantı, iyi etkiliyor ya da koruyor ise pozitif yaşantı olarak değerlendirilir. Yaşanılan durum kişiyi olumsuz etkiliyor ve savaşa girmeye zorluyorsa bu yaşantı stres yaratıcı yaşantı olarak değerlendirilir (Şahin, 1994; Baltaş, 2000; Erkuş, 1994).

İkincil Değerlendirme: Bu evrede durumu yönlendirme ve olay ile baş etme yolları değerlendirilir. Baş etme davranışı yeterli değil veya eksik ise stres reaksiyonu ortaya çıkar (Şahin, 1994; Baltaş, 2000; Erkuş, 1994).

2.4.6 Stresle başa çıkma tutumları

Günlük yaşantımızın doğalında olan ve yaşantı içinde bir gün karşılaşılabilecek olan bir stres, iyi yönetildiği takdirde, hayatımız daha iyi, kaliteli ve çalışmalarımız daha verimli duruma gelir. Belirgin iç ve dış kaynaklı stresi yönetmede insanın sınırını aşan baş etme, zihinsel ve hareketel bir çabadır. Davranış bozukluğuna sebep olan faktör sıklıkla yanlış sorun giderme sistemidir, baş etmede de hedef bu sorunun çözülmesine katkı sağlamaktır (Copper, 1998; Işıkhana, 1998). Stres ile başa çıkmak için birincil olarak kişisel yöntemlerin kullanılması gerektiği ifade edilmektedir (Işıkhana, 1998; Eroğlu, 2006).

Bireylerin meydana getirdiği stratejiler, kişisel olarak stresle baş etme tutumları arasında en dikkat çekenidir. Genellikle bedensel ya da duygusal tutumların kontrol altına alınmasını içeren stres ile baş etme tutumları, katılımcıların kendi alışkanlıklarıyla da şekillenmektedir. Stresle baş etme için çalışılan araştırmalar neticesi bireylere; spor, bedenin hareket etmesi, yoga, gevşeme, meditasyon, yeme alışkanlıklarına dikkat edilmesi, diyet, sosyal aktivitelerde bulunma, ibadet ve dua gibi tutumlar önerilmektedir. Bireylerin stresle baş etmelerini sağlamada kişilerin zamanı etkili ve verimli kullanma becerileri, bireylerin kendilerini kontrol altında

tutması ile kendilerine ait hobiler edinmelerinin de yararı vardır (Pehlivan, 1995; Erdoğan, 1999).

Stresle baş etmek için iş yaşamında başvurulan seçeneklerden bazıları; sigara içmek, yemek yemek, alkol almak, ilaç kullanmak, geri çekilmek, içine kapanmak, pasifleşmek, sorunlarıyla yüz yüze gelmekten kaçınmak, sorunlarını bütünüyle hiçe saymak, olayları saptırmak, çok fazla reaksiyon vermektir. "Stres yönetimi"; stres etmenlerinin kişideki tüm negatif etkilerini azaltmak ve bu stres kaynakları ile gerçek bir biçimde baş etmek için verilen çabalaradır. Bireyin stresle başa çıkabilme evresinde zorlamayı azaltması ya da ortadan kaldırması için yeni davranış kalıplarını edinmesi, öğrenmesi ve benimsenmesi gereklidir (Işıkhan, 1998; Öztop, 2000; Eroğlu, 2006).

Kişilerin stresle başa çıkabilmesi için birincil olarak strese sebep olan etmenleri saptaması ve bu duruma göre kendine uygun stresle baş etme yöntemlerini belirlemesi lazımdır (Wein, 2006).

Şahin ve Durak'ın uyarladığı (1995) "Stresle Başa çıkma Tarzları Ölçeği" (SBTÖ) Folkman ve Lazarus (1980) tarafından geliştirilmiştir. Kişilerin stres altında, stresle baş edebilmek için yöneldiği, stresle baş etme tarzlarını alt başlıklara ayırır. Bunlardan bazıları; öz güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek aramadır (Şahin ve Durak, 1995).

Kendine Güvenli Yaklaşım: Bu stresle baş etme yaklaşımı problem merkezlidir. Birey stresle karşılaştığında yaşadığı zorluğu aşabileceğinin kuvvetine sahip olduğu bu öz güvenli yaklaşım sayesinde inanır.

İyimser Yaklaşım: Bu stresle baş etme yaklaşımı problem merkezlidir. Kişi stres karşısında olayları iyimser yaklaşım sayesinde olumlu taraflarıyla görmeye başlar.

Sosyal Destek Arama: Bu stresle baş etme yaklaşımı da problem merkezlidir. Birey stres yaşadığında sosyal destek arama yoluyla yakın çevresindeki bireylerden yardım alarak stresini azaltmaya çalışır.

Çaresiz Yaklaşım: Bu stresle baş etme yaklaşımı duygu merkezlidir. Strese maruz kalan kişi çaresiz yaklaşım yoluyla büyük bir ümitsizlik içerisinde yaşadığı stresin karşısında kabullenici bir durumda bulunur.

Boyun Eğici Yaklaşım: Bu stresle baş etme yaklaşımı da duygu merkezlidir. Kişi stresle karşılaştığında, çabalamadan olan bu stresi kabullenme eğilimi gösterir (akt. Şahin ve Durak, 1995).

Stresle baş etme tutumlarını Özbay ve Şahin (1997); aktif planlama, dış yardım arama, dine sığınma, kabul-bilişsel yeniden yapılanma, kaçma-soyutlama (duygusal-eylemsel) ve kaçma-soyutlanma (biyokimyasal) şeklinde altı başlığa ayırmışlardır.

- *Aktif Planlama*

Aktif planlamada strese sebep olan zaman unsurunun iyi planlanması gerekir. Zaman iyi idare edilemediğinde hayal kırıklığı, panik oluşmasına ve ciddi kaygılara sebep olmaktadır. Örgütlenmede zamanı iyi idare edebilmek için zaman yönetimi yaklaşımı geliştirilmiştir. Zaman yönetiminde, yönetim stratejilerine başvurulması gerekir. Yani zamanın planlanmasına, etkinliğine ve kontrolüne önem verilmelidir (Örnek ve Aydın, 2006).

Zaman yönetimi için şunlar yapılmalıdır (Rowshan,1998);

Planladığımız işleri zamanında bitiremediğimizde gerginlik ve stres gibi duygular yaşamamıza sebep olabilir. Zaman yönetiminin amacı da bu zamanı gereksinim ve arzuları karşılayabilecek şekilde kontrol sağlamaktır (Pehlivan, 1995).

- *Dış Yardım Arama*

Stres karşısında dikkat edilmesi gerekenlerden en önemli olanı sosyal destektir. İnsanların gereksinimleri hiyerarşisinde bulunan ait olma, sevgi, takdir ve kendini gerçekleştirme gibi ana gereksinimlerin diğer insanlarla (arkadaşları, ailesi, üstleri veya profesyonel danışmanlar vb.) kurduğu etkileşim neticesinde tatmin edilmesine sosyal destek denilmektedir (Ekinci ve Ekici, 2003).

- *Dine Sığınma (Dine Yönelme)*

Dine sığınarak dua etmek stresin yaşandığı zamanlarda yapıldığında rahatlama sağlar. Dine yönelen birey, Allah'a inanıp ona sığınarak ondan yardım diler. Dine inanma ve yönelme hakkında yapılan çalışmalar neticesinde ulaşılan emarelere göre bunun sağladığı yararlar vardır (Eroğlu, 2006).

- *Kabul-Bilişsel Yeniden Yapılanma*

Stres bilişsel yaklaşıma göre, katılımcı hayatında dış ve iç kaynakların yansımısıyla oluşmaktadır. Kişinin geliştirdiği mantık dışı ve yanlış inançlar, içten kaynaklanan strese sebep olmaktadır. Baltaş'a göre mantık çerçevesinde olmayan inançlar vardır (Baltaş, 1997):

- *Kaçma-Soyutlama (Duygusal- Eylemsel)*

İki boyutlu biçimde faktöriyel bir yapıda olan kaçma-soyutlamada, kişinin stresle başa çıkma tutumlarında çekinik kalarak durumdan kendisini dışlamasını inceler.

- *Kaçma-Soyutlanma (Biyokimyasal)*

Bu boyut aktif olmayan bir baş etme stratejisi olarak metabolizmada fizyolojik değişiklik yapma yönelimindedir. Bu boyut kapsamındaki baş etme yolları arasında sigara içme, alkol alma, ilaç kullanma ve uyuşturucuya eğilim gibi biyokimyasal yöntemler bulunur (Özbay ve Şahin, 1997).

Aile içindeki bireylerin yaşantıları birbiri ile doğrudan ilişkilidir. Eşlerin yaşadıkları sorunlar evlilik uyumunu son derece etkilemektedir. Aile üyelerinin stresle baş etme biçimleri de aynı zamanda evlilik uyumu ile ilişkilidir. Eşlerin evlilik uyumu, stresle başa çıkma biçimleri, ailede bulunan ergenlerin ruhsal durumlarını etkilemektedir.

2.5 Ergenlik Dönemi

2.5.1 Ergenlik tanımları

Ergenlik kavramı, ilk kez 1904'te Stanley Hall "adölesans" terimi ile ifade etmiş bu dönemin kişinin gelişiminde farklı bir evre olduğunu öne sürmüştür. Bu kavram 20. yüzyıl başlarına kadar çocuk gelişimi ile alakalı dökümanlarda yer almamaktadır. Terim Latince "gelişen" anlamı taşır (Gül ve Güneş, 2009). Adölesans Amerikan Psikiyatri Birliği'nin yayınladığı Psikiyatri Sözlüğü'nde, ergenlik "Bedensel ve duygusal ilerleyişin sonucunda cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayan ve kişinin özgürlüğünü ve sosyal doğuruculuğunu elde ettiği, net olmayan bir zamanda sonlanan kronolojik bir dönemdir ve hızlı bedensel, psikolojik ve sosyal değişimlerle öz yapıdadır" şeklinde betimlenmektedir (Şimşek, 2013).

Sigmund Freud, ergenliği tanımlarken geçici bir rol kompleksinin yaşandığı, sonu yıkıma kadar ulaşabilen istikrarlı bir bağımsızlık arzusu, bir yandan bebeksi

bağımlılık sergileyen ergen bireyin, sürekli olarak git gel yaşadığı bir dönem olduğunu belirtmiştir. Carl Gustav Jung, için ergenlik: “fiziksel değişimlere ruhsal hareketlerin eşliğini ifade edip gencin, çocukluk dönemlerinin son bulmasıyla gerçek yaşam umudu ile baş etme uğraşına girmesidir” (Aşık, 2006). Eric Erikson ergenliği, gencin hızla oluşan fiziksel ve duygusal varyasyonlara adaptasyon sürecinde zorlandığı ve bir kimlik bulma çabası olarak tanımlar. Bu tanımlar neticesinde, ergenlik dönemi, fiziksel, psikolojik, bilişsel ve sosyal açıdan bir evölüsyon ve olgunlaşmanın yer aldığı çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak ele alınmaktadır. Hızlı ve sürekli bir evölüsyon evresi olarak da anlatılabilir (Yavuzer, 2001). Sonraki bölümde ergenlik dönemi özelliklerinden bahsedilecektir.

2.5.2 Ergenlik dönemi özellikleri

Başlangıç ve bitiş dönemi net bir çerçeveye çizilmeyen ergenlikteki gelişimi sağlayan değişimler, her ergende farklı şekilde olabilmektedir. Sosyoekonomik şartlar, sağlık ve beslenme ergenlikteki değişikliklerin başlangıç yaşını ve hızını etkileyebilmektedir. Bu sebeple ergenlik dönemi başlama ve bitiş oldukça esnek rakamlarla belirtilmektedir. Ergenlik; çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan, gelişme, psikolojik olgunlaşma ve yaşama hazırlık evresi olarak tanımlanmaktadır. İlk ergenlik belirtileri ile başlayan ergenlik evresi 12-21 yaşları arasında kapsamaktadır. Ergenlik döneminin tanımı bedensel ve cinsel gelişime göre belirlendiğinden ve ergenliğe giriş erken ya da geç olabileceğinden ergenliğin başlangıcı ve bitiş net bir şekilde ifade edilememektedir (Karabulut ve Ulucan, 2011). Birleşmiş Milletler Örgütü; 15-25 yaşları arasında öğrenim gören, yaşamını kazanmak için çalışmayan ayrı bir evi olmayan kişileri ergen olarak tanımlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında ergenlik dönemi; belli bir yaş ve kurala göre yaşanan ve her kişide aynı şekilde yaşanan bir dönem değil, kişilere göre değişiklikler gösteren oldukça karmaşık ortalama 9-10 yıllık bir süreç olarak ifade edilebilir (Aşık, 2006).

2.5.3 Ergenlikte gelişim

Ergenlik dönemi bir anlamda değişimin yaşandığı önemli bir dönemdir. Bu gelişim alanları şunlardır:

2.5.3.1 Bedensel gelişim

Fiziki değişiklikler, ergenlerde gözlenen değişimlerin ilki olan bedendeki belli organların büyümesi ve belirginleşmesi sürecini içeren değişim evresidir. Söz konusu dönem halk arasında buluş çağı olarak da kabul edilen, bireylerin akli olgunluğunun başlamasıyla ve bunun yanında bireylerin üreme için bedenindeki gerekli değişimlerin gerçekleştiği dönem olarak da ifade edilir. Bu dönemde ergen bireylerin bedenlerinde cinsiyetlerini belli edecek organlarında ve boylarında çeşitli değişiklikler gözlemlenir. Bireylerin cinsiyetleri bu evredeki değişikliklerin farklı olmasındaki birincil faktördür. Söz konusu evrede ergen bireylerin vücutlarındaki değişimi bu şekilde özetlenebilir (Gündoğdu ve Zeren, 1999). Ergenlik dönemine giren bireylerin her birisinin vücut metabolizması, aileden aldığı kalıtsal genetik özellikler ve son olarak yaşadığı çevrenin farklı olması sonucunda bireylerin bu dönemdeki değişimleri bireylere has olarak ifade edilebilir. Bu değişiklikler bireyler arasında farklı olduğu gibi cinsiyetler arasında da değişiklik gözlenebilir. Kız çocuklarında erkeklere nazaran ergenlik döneminin daha uzun sürdüğü ifade edilebilir. Bunun nedeni kızların ergenlik evresine başlama yaşlarının erkeklerden daha erken olduğu halde bu dönemin ortalama aynı yaşlarda sona ermesidir. Söz konusu evrede ergen bireylerde olan değişimler değişik kaynaklarda birincil ve ikincil dönem olarak ele alınmıştır. Birincil dönem, buluş denilen ergen bireyin üremesi için vücudundaki biyolojik değişimi tamamladığı evredir. İkincil dönem ise bedensel anlamda ergen bireyin yaşadığı değişimleri kapsar (Kaşıkçı, 2014).

2.5.3.2 Toplumsal gelişim

Ergenlik, bebeklik çağı ile başlayıp, çocukluk ile devam eden toplumsallaşma sürecinin ardından, bireyin evden ayrılmak istemesi ve topluma açılmak istemesi ile devam eden bir süreçtir. Bir çocuğun pozitif toplumsal davranışı ancak anne baba ve çocuk arasındaki sıcak koruyucu ve sevgi dolu bir ilişkinin varlığı ile mümkündür. Olumlu toplumsal davranış içselleştirilmemiş değerlerin neticesidir. Olumlu toplumsal davranış pekiştireçler ile kendini sürdürme eğiliminde olan bir süreçtir. Toplumsal Öğrenme Kuramı'na göre, çocuk büyütülürken anne babanın çocuk üzerindeki tutum ve davranışları, çocukluk çağında kuralların kabullenilmesinde önemli bir durumdur. Ergen bireyin topluma dahil olmasında en önemli faktörlerden biri arkadaşlık ilişkileridir. Bu dönemde ergen birey, arkadaş çevresini kendi seçme ve yaşam içerisinde kendini ifade etme isteği eğilimindedir. Ergenin bu arkadaş

seçimleri olumlu yönde olursa kişilik gelişiminde de başarılı bir süreç yaşayacağını göstergesidir. Arkadaşlık ilişkileri kimlik kazanımı ve topluma dahil olma gibi kazanımları da içermektedir (Deniz, 2006).

2.5.3.3 Cinsel gelişim

Ergenlikte hızlı bir şekilde boy uzaması ve kilo artışının görülmesi birincil, vücuttaki gözle görülür değişiklikler ikincil cinsel değişiklikler grubu olarak ele alınmaktadır. Birincil cinsel değişiklikler; erkeklerde penis ve testisler, kızlarda yumurtalıklar, klitoris, vajina ve uterus gibi üreme organlarındaki değişikliklerdir. İkincil cinsel değişiklikler ise sesteki değişme, sivilcelerin artması, bıyık ve sakalların çıkması, pubik kıllanma, göğüslerde büyüme gibi değişikliklerdir (Durualp ve Çiçekoğlu, 2013). Cinsel gelişimin yaşandığı bu dönemde ergen bireyin cinsel dürtüleri artar, karşı cinse ilgi artar ve karşı cinsten onay alma beklentisi taşır (Aşık, 2006).

2.5.3.4 Psikolojik gelişim

Ergenlik dönemi çocukluk dönemini takiben birey için yaşaması ve atlatılması güç olan fırtınalı ve gergin bir süreçtir. Öfke, korku, kıskançlık gibi toplumun hoş karşılamadığı duyguları içinde saklayan ergen birey sertlik, kabalık gibi davranışlar sergileyebilir. Bu davranışların sebebi olarak ise diğer insanlara ilgi göstermeme ve sadece kendi düşüncelerine önem verme görülebilir. Ergen bireyin kendisi ile ilgili gerçekçi olarak değerlendirilemeyecek beklentilere ve olumsuz duygulara sahip olabildikleri görülür. Bu duygular ise ergen bireyin karamsarlığa ve umutsuzluğa kapılmasına neden olmaktadır. Karamsarlık duyguları ve toplum tarafından kabul görme isteği gibi duygular başarısızlıklarını incelemesine olanak sunar. Bu tür duygu durumu, ergen bireyin bir gün mutlu iken bir gün üzüntülü ve içine kapanık duygulanımlar yaşamasına sebep olabilmektedir (Yavuzer, 2001).

Çevresindeki arkadaşları tarafından kabul görme beklentisi içerisinde olan ergen birey bu beklentisini karşılamak için kendisini ifade etme yolları arayışı içerisine girer. Arzuları, istekleri ve gereksinimleri gerçekleştiğinde bundan mutluluk duyar. Aksi takdirde endişelenme, öfkelenme ve kıskanma gibi duygulara kapılmaktadırlar. Araştırmacılar yaptıkları çalışmalar sonucunda ergen bireyin bu dönemde yoğun bir duygu durum yaşadıkları konusunda aynı fikirdedirler. Bu dönem içerisinde yaşanan duyguların şiddetlendiği ve ergen bireyin bütün hayatına etki ettiği gözlemlenmiştir (Aral ve ark., 2006).

Ufacık bir kırgınlık yaşamış olması dahi yakın çevresi ile olan ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu duyguların artması neticesinde, yaşadığı stresin neden olduğu belirli alışkanlıklar görülmektedir. İyi adapte olamayan ergen bireylerde, en çok tırnak yeme alışkanlığı görülmektedir. Stres geriledikçe bu duyguların sebep olduğu alışkanlıklarda da önemli derecede azalma olmaktadır (Yavuzer, 2001).

Bu dönemde görülen bedensel değişimler, ergen bireyin odağını bedenine çevirmesine sebep olmaktadır. Kız ergenlerde yaşanan ilk mensturasyon, erkek ergenlerde ise yaşanan ilk boşalma duygusal açıdan suçluluk ve korkuya dönüşebilmektedir. Çocukluk çağında pek de önem taşımayan cinsiyet faktörü bu dönemde bedensel değişimlerle de görülmektedir (Bayoğlu ve Purutçuoğlu, 2010). Fizyolojik değişimlerle ilişkili olan ruhsal çatışma ve cinselliğin hayatındaki yerinin değişmesi ergenin kimlik edinme uğraşlarına yönelmesine sebep olur. Cinsel kimliğin kazanımı, ergen bireyin biyolojik kimliği olan erkeklik ya da kadınlığı psikolojik olarak kabullenmesi ile başlamaktadır. Kadın veya erkek olmak, cinsel kimlik geliştirmek, cinsiyete uygun davranışlar sergilemek, bir yandan da toplum tarafından belirlenen kurallara adaptasyon sağlayabilmek ergenlerin yaşadığı karmaşanın nedenleri arasında gösterilebilmektedir (Aşık, 2006).

2.5.4 Ergenlik dönemi-şiddet ilişkisi

Gordon (1999), ergenlik döneminde kişilerin karşı tarafa anlaşılmadıkları durumlarda tepkisel davranış gösterdiklerini, düşünce ve davranışlardaki otorite figürü karşısında onları düşmanca algıladığı ve bu sebeple şiddet eğilimi gösterdiklerini savunmaktadır. Fakat korku, yalnızlık, hayal kırıklığı, küsme, kaygı, reddedilme gibi davranışların karşısında kızgınlık ve öfke gibi duygularla yer değiştirdiği görülmektedir (Özdemir ve Çok, 2016: 10).

Geleneksel görüşe baktığımızda; huzursuzluk ve isyankar davranışların gerçekleştirildiği fırtınalı ve gergin bir dönem olarak geçirilen ergenlik dönemidir. Yapılan bazı araştırmalara bakıldığında bunun doğru olup olmadığı netleşmese de, bu dönem bireyin kendi davranış ve sorunlarının yaşandığı bir dönemdir. Ergenliğin belirli noktalarda etkiler bıraktığı gözlenmektedir. Bunlar; ebeveynle birey arasındaki ilişki, karşı cinsle yapılan ilişki ve öz-saygıdır. Uzmanlar, ergenliğin bir kişilik arayışı olduğunu yani 'rol deneme' olarak adlandırılan bu dönemin gerektiğini

belirterek, bu dönemde kişinin farklı davranışlar ve ilgi alanları gibi konularda araştırabileceklerine değinilmiştir (Atkinson, 1996).

Ergenlik döneminde, ergen kişinin şiddet davranışlarında artışlar görülmektedir. Genç bireyin olgunlaşırken yeni sorumluluklarla birlikte yeni bir kimlik arayışı içine girdiği görülmektedir. Ergenlik dönemindeki davranışlar, ebeveyn arasındaki anlaşmazlıklar, ailenin çocukla arasındaki bağın güçsüz olması, erken yaşta olan annelik, şiddet gibi davranışların sebepleriyle ilişkilidir. Ergenlik döneminde arkadaşlıkların olumlu etkileriyle birlikte olumsuz etkileri de olabilir. Suç işleyen ya da madde kullanan arkadaş çevresi, şiddetle ilişkilidir. Fakat hangisinin hangisine neden olduğunu belirlemek oldukça zordur (Reiss ve Farrington, 1999, Karaboğa, 2018: 45).

Uysal (2003)'a göre, ergenleri şiddete sürükleyen davranışların içinde akranları tarafından kabul görmeme, aile içindeki davranışlar, geleneksel değer ve kurallara aykırı davranışlar, kaygı ve endişeleri ile baş edememe gibi davranışlar bulunur. En fazla yaşanan davranış olan risk alma davranışı ergenlik döneminde (Ayan, 2011). Ergen kendini değersiz hisseder ve çözüm aramak yerine şiddete başvurmaktadır. Şiddet önce bireyin kendisine, sonra da ailesine ve nihayet içinde yaşadığı topluma sosyal, ekonomik, duygusal ve ruhsal yük yüklemektedir. Şayet bireyin şiddet eğilimi önlenemezse bu tutum ve davranışlarını sonraki kuşaklara aktarması kaçınılmazdır. Bu aktarım sonucunda şiddet eğilimi, bu kuşakların her biri üzerinde çeşitli sağlık sorunlarına ve toplumun sosyal düzeninde bozulmaya neden olup toplumun geleceğini olumsuz etkilemektedir (Karataş ve Danışman, 2008: 108).

Şiddetin önüne geçilmesinde, ergenlik çağındaki bireyi çocukluktan yetişkinliğe hazırlayan ve gelişimine katkı sağlayan görevleri yerine getirebilmeleri için gerekli ihtiyaçların belirlenmesi önemlidir. Buna göre ergenin şiddete yönelmesine neden olabilecek tüm uyarıcılara karşı önlem alınmalı ve ergen bireyin düzgün sosyal ilişkiler içinde olmasıyla ruhsal ve sosyal gelişimini tamamlamasında öncelikle aile ve okul yaşantısına dikkat edilmelidir (Karaboğa, 2018: 45)

2.5.5 Şiddet eğilimi risk faktörleri

Şiddet eğilimine neden olan faktörlere literatür kapsamında baktığımızda pek çok şeyin şiddet eğilimine neden olduğunu görürüz ve farklı görüşlerin şiddet eğilimini değişik şekillerde ele aldığı görülmektedir. Şiddet eğiliminin anlaşılması için buna

sebepler olan faktörleri tanımlamak gerekir. Çocuğun içinde bulunduğu psikolojik ve fiziksel gelişimler şiddete başvurmasında etkilidir. Pek çok genç çatışma çözme sırasında farklı rollere sahip olmayabilir. Bu gençlerin sosyal ve temel gereksinimlerini karşılama, belli bir statü kazanmanın ve saygı görmenin yolunu şiddet olarak görmektedir. İç ve dış denetimi sağlayan moral normlardan mahrum olan kişiler şiddeti kolay bir şekilde kullanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2006; Ögel ve ark., 2006: 12; Karaboğa, 2018: 47).

2.5.6 Okula uyum ve ergen

Aile ve okul çocuğun sosyalleşerek topluma katılmasını sağlayan kurumlardır. Kişiliğin gelişimi ve yapılanmasının temellerinin ilk atıldığı yer ailedir ve kişileri diğer toplumsal kurumlara hazırlar (Balkaya ve Ceyhan, 2007: 18). Diğer bir sosyalleştirme aracı okuldur. Toplumun kendine ait ihtiyaçları, kültürleri ve değerlerinin öğretilmesi, dünyadaki yeni bilgi ve becerilerin öğretilmesini sağlayarak bireyi her açıdan geliştirmeyi amaçlar (Özdemir ve Çok, 2016: 10). Disiplin; okulda etkili öğrenmeyi oluşturma ve devam ettirmede kullanılan bir araçtır, çocuğa ait olan sorumluluklarıyla hayatındaki olayların doğal sosyal neticelerini kabullenmesini öğretmeyi ve başka insanlar tarafından saldırgan, işbirliğine kapalı veya diğer engelleyici reaksiyonlara maruz kalmış insanları korumayı amaçlar. Disiplin; istenilmeyen tavır önlemek, durdurmak ve yeniden yön vermek anlamındadır. Olumsuz bir tavır karşısında gösterilmesi gereken tutum ve davranış yöntemlerini içerir. Bu işlevlerin başarılı bir şekilde yerine getirilebilmesi okulun eğitim aracılığıyla bazı şartları oluşturmaya bağlıdır. Bu şartlar okul ve çevre ilişkisi olarak büyük bir durum oluşturur ve aile bu durumun temel birimlerinden biridir. Ailenin içindeki bireyleriyle oluşturacağı ilişkilerin olumlu veya olumsuz niteliği çocuğun okuldaki başarısı ve uyumu açısından oldukça önemlidir (Ayan, 2011; Karaboğa, 2018: 47). Bu bağlamda en önemli noktalardan birisi disiplin durumlarıdır. Bir sonraki bölüm bu bağlamda ele alınacaktır.

2.5.7 Ergenlikte disiplin sorunları

Disiplinin pek çok kaynakta farklı anlamları vardır. Bazıları için disiplin, davranış kurallarının oluşmasını ifade eder. Diğerleri için söz dinlemeyle eş anlamlı olarak düşünülürken bazıları için düşünülerek eğitilmiş davranışlar anlamına gelir. Disiplin, ahlak gelişimini sağlayan, istenilen davranışları ve alışkanlıkları öğrenmek, kendi

kendini denetlemektir. Ancak çocuğun gelişiminde önemli bir yeri olan disiplinin üç temel amacı vardır. Bunlar; kişiler arası olan sevgi ve güven ilişkisini güçlendirmek, benlik değerine yönelik davranışlar, karşı tarafı anlayıp saygı göstermek şeklinde sıralanmaktadır. Disiplinin gerçek anlamına bakacak olursak, çocuğun topluma uyumu için davranışı yönlendirmeyi amaçlasa da katırcılık ve kuralcılık gibi davranışları da çağrıştırır (Yavuzer, 1997; Karataş ve Danışman, 2008: 108).

Disiplin okullarda önemli bir konu olmakla birlikte çocukların disiplinli bir şekilde yetişmesinde önemli bir unsurdur. Disiplinli olma kişinin bir durumda yapması gereken davranışın kimsenin denetimi olmadan doğal bir şekilde uygulamasıdır. Etkili ve güvenli disiplinin pek çok yolu vardır. Ancak basit olan ve çok tercih edilen yöntemlerden birisi de cezalandırmadır. Eğitimde ceza; son çare olarak kullanılan bu yöntem disiplini sağlamada kullanılır. Disiplin kelimesinin soyuna bakıldığında “disciplinaire” sözcüğünden geldiği görülmektedir. Çocuğun benlik kontrolü, yeterlilik kontrolü ve empati davranışını kazanmasını sağlayan bakım ve öğretim manasında kullanılır (Öğülmüş, 2007).

Milli Eğitim Bakanlığı disiplin yönetmeliğine göre disiplinin anlamı, öğrencilerin uymak zorunda oldukları kuralların bütünüdür. Ders, tören, toplantı gibi eğitici etkinliklerde bu kurallar öğrencilere davranış olarak kazandırılmaya çalışılır. Bu davranışa aykırılık veya kurallara uymama sonucunda disiplin işlemi yapılır ve kınama, okuldan geçici veya tasdikname ile uzaklaştırma, örgün eğitim dışına çıkarılma cezaları verilebilir. Disiplin kurullarında görevli öğretmenler belirlenen kuralların karşısındaki cezaları öğrencilere uygulayabilirler. Bu cezalara çarptırılan öğrenciler içe kapanabilecekleri gibi bu disiplin problemleri okuldaki başarılarına olumsuz etki edebilir. Bu nedenle yapılan bir araştırma disiplin problemlerini daha oluşmadan engelleyip öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi, davranışsal beklentilerin formüle edilmesi, sınıf ortamındaki etkinliklerin çoğaltılması, başarılı performansların takdir edilmesi ve kendi kendini değerlemenin üzerinde durulmuştur (Karataş ve Danışman, 2008: 109).

Çoğunlukla okulda disiplinin artması, gençlerin tepkisinin de artmasına neden olmaktadır. Bu gençler disiplinin artmasıyla öğretmenlerine karşı asi davranıp, onlara ve kurallara karşı bir tutum sergilemekte ve kendi aralarında da daha sorumlu ilişkiler kurmaktadır. Şayet bu gençler tepkilerini öğretmen ve yöneticilerine

gösteremezlerse kendi içlerindeki zayıf gördükleri kişilere gösterebilirler (Öğülmüş, 2007).

Disiplin aşırı baskı şeklinde uygulandığında öğrencilerin kişiliğinin gelişimini, toplu çalışma yeteneğini azaltır ve yaratıcılığı engeller. Bunun tersi olarak disiplinin uygulanmadığı veya gevşek uygulandığı okullarda kaos ve güvensizlik ortaya çıkar. Disiplin konusundaki bu ikileme ilgili yapılan araştırmalarda öğrenci ve öğretmenlerin ders işlenişinin engellenmesinin ve uygunsuz tutumların önüne geçme konusunda benzer düşündükleri ortaya çıkmıştır. Yine araştırmalara göre öğretmen ve veliler, yerinde bir disiplin süreci işletilirse öğrencilerin başarılarına ve davranışlarına olumlu etki yapacağını düşünmektedirler. Öğretmenlerin çoğunluğu disiplinle ilgili sorun olmazsa daha iyi öğretim verebileceklerini, velilerin yarıya yakın kısmı da disiplin konusunda aşırıya kaçılmaması halinde çocuklarının daha çok öğrenebileceğine inanmaktadır. Disiplin ve cezalandırma iki aynı şey olarak düşünülse de disiplin davranışı değiştirmeyi, cezalandırma ise o davranışı azaltmayı amaçlamaktadır (Özmert, 2006; Karataş ve Danışman, 2008: 108).

Ceza yöntemi öğretmen ve ebeveynler tarafından oldukça sık kullanılmaktadır. Araştırmacılar, davranışların ceza yönteminin doğru olmadığını savunmaktadır. İstenilmeyen davranışlarda ceza etkili olabilir. Fakat davranışı değiştirmez. Ayrıca ceza uygulanan kişide olumsuz tepkilere neden olabilir. Öğretmenle ilişkilendirdiğimizde okula ve sınıfa nefret duyabilir (Öğülmüş, 2007). Çocukların olumsuz davranışlarını engelleyebilmek için ceza yöntemini uygular ve gelecekteki davranışı engellemeye çalışır. Bu cezalar, çocukta pek çok duyguyu hissetmesine yol açabilir bunlar; suçluluk, korku, sevgiden yoksun aşağılık duygusu gibi pek çok olumsuz duyguyu barındırır (Özmert, 2006; Karataş ve Danışman, 2008: 110).

Cezanın bir olumsuz açıysa saldırgan davranışlara sebep olmasıdır. Stein (1997) olumsuz tutumların olabileceğine değinmiş, kişide öfke, kızgınlık, sinir gibi durumların olabileceğini söylemiştir. Freud'a göre, saldırganlık temel bir iç güdüdür. Çeşitli boşaltım yolları ile saldırganlığı bastırıcı ve yok edici hareketlerle hafifleyeceği söylenmiştir. Diğer kuramcılar ise saldırganlığın doğuştan var olmadığını engellemeler sonucu ortaya çıktığını savunmuşlardır. (Öğülmüş, 2007; Karataş ve Danışman, 2008: 110).

2.5.8 Ergenlik ve suç

Ergenlik yoğun duyguların yaşandığı ve kimlik arayışı içinde olunan bir dönemdir. Ergen birey hayata karşı sorular sorar ve bunlara göre duygu düşüncelerini toparlamaya çalışır. Kendisine sorduğu bu sorulara bir cevap arar. Kimlik arayışında kendini bulmak ve özüne ulaşmak için çeşitli girişimlerde bulunur. Bu süreçte yaşanan birtakım olaylar tehlikeli ve risk içeren durumda olabilir. Bundan dolayı toplum içinde yapılan bazı davranışlar suç sayılabilmektedir. Ergenlik döneminde yaşanan birtakım hareketlerin geçmişle bağlantı kurularak oluşturulan ve nedeni tek bir sebebe bağlanmayan kompleks durumlar olabilmektedir. Suç işlemeye yatkınlık genellikle ergenlik döneminde en üst seviyededir. Bunun nedeni büyümeye bağlı otoriteyi tanımama ve özerk olma duygularıdır. Anne baba kontrolünün azalması ergenlerde bir boşluk oluşturabilmektedir (Hoffman,1988; Balkaya ve Ceyhan, 2007: 10).

Ergenlik döneminde yaşanan biyolojik ve hormonal değişimler bireyi duygusal olarak oldukça etkilemektedir. Kimlik bunalımı ve beraberindeki ruhsal sıkıntılar ergenlerde sağlıksız çözümler oluşturmaktadır. Çeşitli sağlık problemlerinin özellikle ergenlik döneminde arttığı görülmüştür. Bunlar; Şizofreni, Depresyon, Anoreksiya ve Bulimia Nervoza, vb. bağımlılık oluşturan çeşitli madde kullanımında artış, aşırı ve sağlıksız sigara, alkol kullanımı bu dönemde ortaya çıkan problem davranışlar arasındadır. Ergenin aramakta olduğu kimlik, otorite olan ebeveynlere karşı gelme ve onları tanımadığını gösteren hareketlerle belli etme davranışıyla yorumlanabilir. Ergenlerin suç işlemeye meyilli olmalarındaki en önemli nedenlerden biri de yaşadıkları benmerkezci düşünce yapısı olabilir. Bana bir şey olmaz düşüncesinde oldukları için kuralları yıkma ve karşı gelmenin düşüncesi baskındır. Suç işleyip hayatlarını tehlikeye atmaktan çekinmeden bazı davranışlar sergileyebilirler (Ögel ve ark., 2006: 12; Kılıççı, 2013).

Ergenler, suç davranışını ebeveyn otoritesinden özgürlük kazanmak ve kendi hayatını kontrol etmek için bir yol olarak kullanabilirler. Ergenler bir suç davranışı olarak şu yollara başvurabilir. Bunlar; yetersizlik duygularının üstesinden gelme, kişisel otonomi hissinin oluşması ve başka psiko-sosyal gereksinimlerinin karşılanması. Ergenin araştırmakta olduğu düşünceler ve etkinlikler risk, meydan okuma ve tehlike içeren yönlere doğru gidebilir (Bradley ve Matsukis, 2000; Balkaya ve Ceyhan, 2007: 11).

Ergenlerde en çok rastlanan araştırma konusu olan bireysel nitelikler; cinsiyet, yaş ve sosyo-ekonomik durumlarıdır. Yapılan araştırmalara bakıldığında suç davranışın bağlantılı olduğu faktörler; yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey olduğu görülmüştür. Şahsi özellikler açısından bakılan araştırmalarda suç işleyen ergenlerin aleksitimi seviyelerinin fazla olduğu ve öfkenin cinsi ile öfkenin kontrolünün işlenen suçla bağlantılı olduğu neticesine varılmıştır. Suç işleyen ergenlerin sosyal ahenk seviyelerinin düşük, psikopatolojik semptomlarının fazla, yaşam kanaatlerinin düşük (Nalbant, 1993), olduğu gözlemlenmiştir. Davranış sorunlarının ve serbest vakitlerin etkili olarak değerlendirilmemesinin yeniden suç işlemeyi tetiklediği ve suç davranışı ve madde kullanımının bağlantılı olduğu gözlemlenmiştir (Kılıççı, 2013).

Suç davranışı ile ilgili yapılan araştırmalarda ailenin niteliksel ve fonksiyonel değerlerine ulaşılmıştır. Ailenin niteliksel özelliklerine bakıldığında ebeveynlerin eğitim seviyesi, kardeş sayısı, ailedeki kişi ile suç davranışıyla alakalı olduğu kanıtına varılmıştır. Ailenin fonksiyonel özellikleri bakımından ise suç davranışının gözlemlendiği çocukların aile bağlarının güçsüz olduğu, dağılmış ailelerden geldikleri ya da ailede sorun, şiddet görüldüğü, alkol kullanan ya da suçlu kişinin olduğu tespit edilmiştir. Direkt kontrol ve dayanağın düşük olduğu ailelerde suç davranışının fazla olduğu gözlemlenmiştir ve aile içindeki uyumsuzluk, ebeveynlerin tavrı, çocuğun maddi ve toplumsal gereksinimlerinin giderilmemesi, duygusal istismar da suç tutumu ile alakalıdır. Arkadaş ilişkileri, suç davranışı ile ilişkili araştırma yapılan bir diğer faktördür. Yaşatların baskısı, sapkın insanlarla arkadaşlık etmek ve arkadaşlık bağlarının zayıf olması ile suç davranışı arasındaki bağlarının anlamlı olduğu neticesine varılmıştır. Suç davranışı ile okulla alakalı kararsızlıklar da araştırılmıştır. Okuldaki başarısızlık, okuldaki uyuşmazlıklar, okulla olan ilişkinin bitmesi ve okuldan kaçma suç davranışı ile alakalı tespitlerdir. Ergenlerde suç davranışını kavrayabilmek için ergenlerin şahsi özelliklerinin ve büyüdüğü ailesel fonksiyonların belirlenmesi gerekir. Suç davranışı ile ilgili etmenlerin belirlenmesiyle suç davranışı gün yüzüne çıkmadan önce farklı önlemler alınabilir.

2.5.9 Ergenlik ve özerklik

Ergenlik dönemi özgürlük gelişiminin önemli olduğu dönüm noktasıdır. Ergenlikte özerklik gelişiminin daha iyi ifade edilmesi, hızla farklılaşan günümüz dünyasına daha bilgili ve sağlıklı şekilde katılmalarını kolaylaştırır. Sağlıklı özerk gelişimi

insanın ruh sağlığı için yetişkinlerin suç işleme, madde kullanma, kendilerine zarar verme gibi risk faktörlerinden uzaklaşma bakımından avantaj olarak görölmektedir. Cuntis (1992) ergenlik döneminde özgürlük çabalarının çok olduğu ve ergenlerin özerklik sahibi olma, kimlik edinmek yolunda risk alma durumunun arttığını saptamaktadır. Ergenlerin karşılarına çıkan bu durumların onların özerklik gelişimiyle ilişkili olduğu gözlemlenmektedir. Bundan dolayı hedef belirleme, karar verme ve problem çözme gibi yaşam alanındaki temel taşları oluşturan özerklik, kuramlardaki önemli etkenlerdendir (Balkaya ve Ceyhan, 2007: 10; Özdemir ve çok, 2016: 22).

2.6 Psikolojik Belirtiler

2.6.1 Depresyon ve tanımı

Depresyon kavramının kökeni Latincedeki “depressus” kelimesine dayanmaktadır. “Depressus” sözcüğü aşağı doğru bastırmak, bitkin, gamlı, kederli, meyas etmek, cesaretini kırmak, donuklaştırıp durgunlaştırmak anlamlarında kullanılmaktadır. Depresyon, biyo-psiko ve sosyal nedenlere bağlı olan “duygu durum bozukluğu” olarak tanımlanmaktadır. Depresyonun sözlük anlamı “ökkünlük” olarak da betimlenmektedir (Karamustafaloğlu ve Yumrukçal, 2011: 70). Beck (1972) depresyonu; duygusal belirtiler, hüznü duyma, kendinden memnuniyetsizlik, doyumsuzluk, ilgi kaybı, ağlama krizleri yaşanması ve mutsuzluk olarak tanımlamıştır. Depresyon bireyi hem tinsel hem de bedensel alanda sağlıklı olma halini negatif yönde etkileyen bir psikolojik rahatsızlık olarak değerlendirilmektedir (Eker, 2014: 47).

Depresyon için yapılan bir diğer tanım ise aşırı neşesiz hissetmek, konuşmada, düşüncede, davranışlarda yavaşlama, durgunluk, kuvvetsizlik, isteksiz olma, karamsar düşünce hali içerisinde olma, endişeli olma duygularıyla fiziksel fonksiyonlarda ağırlaşma semptomları olan bir sendrom çeşididir. Depresyonun varlığı birçok bireyi negatif yönde etkilemektedir. Bu etkilere bakıldığında kendine güven, uyku düzeni, yeme isteğinde yaşanan değişim, psikomotor problemler ya da gerginlik, bilişsel aşamalarda sıkıntılar, aktiflikte artma ve azalma, kendisine ve dış çevreye olan alakada azalma, neşesizlik ve hoşnutsuzluk gibi etkileri olduğu gözlemlenmektedir. Depresyon kavramı, duygulanımlarla, hafıza ve bilişle alakalı değişimler, ayrıca davranışsal ve fiziksel değişimler ile meydana gelen, insan

yaşamında sıkça karşılaşılan insan üzerinde duygusal, fiziksel ve psikolojik birçok negatif etki bırakabilen bir durumdur. Bu durum bireyin yaşamında geçmişi ve geleceği değerlendirmede olumsuz düşüncelere iter. Karamsarlaşan birey umutsuzlaşarak sosyal çevreye karşı kendini soyutlar bu da iş/okul, iletişim gibi birçok alanda isteksizliğe ve başarısızlığa neden olmaktadır (Mete, 2008: 15).

2.6.2 Psikoz tanımı ve özellikleri

Psikoz psikiyatride kullanılan, biliş ve duygu durumun önemli ölçüde bozulduğunu anlatan düşünceyi betimleyen genel bir kavramdır. Psikoz kavramı hastalığı değil yaşanan ruhsal durumu tanımlamaktadır. Psikoz bireyin kendi duygularının ve düşüncülerinin, kendini, dış çevreyi ve gerçekte olanı görme ve anlamlandırmanın, bütünüyle değişikliğe uğradığı bir durumdur. Bu yaşanan değişiklik sebebiyle bireyde çevreye adapte olma durumunda güçlükler yaşama durumu gözlenir ve bu duruma “gerçekliği yaşama bozukluğu” da denir. Psikozun yaşandığı anda bireyde kendini, çevreyi ve gerçekliği olduğundan farklı algılama görülür. Psikoz yaşandığı esnada görülen semptomlar psikotik belirtiler olarak adlandırılır. Psikotik bozukluklar biliş, algı ve davranışlarda, sosyal, psikolojik ve mesleki fonksiyonlarda önemli derecede bozukluğa sebep olabilen değişiklikler olarak değerlendirilir. (Wunderink ve Kaymaz, 2002). Psikotik bozukluklar hasta olan birey ve yakın çevresi için korkutucu olması ile birlikte engellilik ve hayatına son verme isteği handikaplarını barındırması sebebiyle hastalığın tanınması, kontrol altına alınması ve tedavi edilmesi gerekmektedir. Psikoz bozukluk yaşayan bireylerin %5-15’inin intihar ettiği görülmektedir. Bunun yanı sıra psikoz bozukluğu yaşayan bireylerde sosyal yaşantısında ve iş hayatında başarısızlıklar görülmektedir. Psikoz bozukluk tek başına bir hastalık olmamakla birlikte, değişik kaynaklara sahip hastalıklarda görülen ortak bir klinik durumdur (Dığrak, 2014: 45).

2.6.3 Özgül fobi

Özgül fobi, agorafobi ve sosyal fobi için tanımlanan olgular dışında kalan durumlar veya nesnelere karşı mantıkdışı/fazlaca korku hissedilmesidir. Tarihsel geçmişe bakıldığında bilinen özgül fobilerin bugünkü biçimiyle kullanılması yüzyılın başlarında karşımıza çıkmaktadır. Pierre Janet tüm fobileri OKB ve diğer nevrozlarla aynı grupta kategorize etmiştir. Freud ise fobileri anksiyete histerisi ismi ile tanımlamayı öne sürmüş olsa da bu tanımlama fazla kabul görmemiştir. Küçük

Hans'a göre tüm fobiler cinsel ya da saldırgan dürtülerin hedefiyle, bunların gerçekleşmesinin sonucunda karşılaşılabilecek olan tehlike arasındaki çatışmadan doğar. John Watson'ın Küçük Albert olgusunda özetlenen öğrenme kuramına göre ise korkular koşullanma yoluyla öğrenilen davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Özgül fobiler; hayvanlar, yükseklik, fırtınalar, karanlık, kapalı dar yerler, uçak, yüzme, diş hekimi ya da kan görme gibi özgül durumlar üzerinde odaklanmış ve bunlarla sınırlıdır. Komplike olmamış özgül fobi bulunan kişilerde diğer psikiyatrik sorunlar nadirdir ve genellikle fobik uyaran nesne ya da yer yokluğunda korku, anksiyete ya da başka bir sorun ile karşılaşılmamaktadır (Turan ve ark., 2000: 173).

2.6.4 Obsesif-Kompulsif bozukluk (OKB)

Obsesif Kompulsif bozukluk (OKB), tekrarlayan ve karşı konulamayan fikir ve dürtülere (obsesyon/intrüzyon) ve bu fikirlerin sebep olduğu kaygıyı giderebildiğini hissetmek için bireyin kendini yapmakta mecburiyet duydukları gözlemlenebilen veya gözlemlenemeyen davranışları anlatan bir bozukluk tipidir. Obsesyon istemsiz gelerek yaşanan, tekrarlayan, kaygı ve sıkıntıya sebep olan girici düşünce ve hayaller olarak tanımlanırken, kompulsiyonlar ise bireyin obsesyonlara karşılık olarak ve obsesyonların sebep olduğu kaygı ve sıkıntıları engellemek için tercih ettiği yineleyen davranışlar (el yıkama, düzenleme gibi) ya da bilişsel eylemler olarak (dinsel değeri olan sözler söyleme, sayı sayma, sözcükleri sessiz bir şekilde yineleme) tanımlanmaktadır. Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB), yineleyici obsesyonlar (takıntı) ve/veya kompulsiyonların (zorlantı) olduğu, genellikle kronik, bazen de epizodik gidişatı olan, bireyin günlük faaliyetlerini belirgin olarak etki eden bir rahatsızlıktır. Çocuk ve ergenlerde OKB yaygınlığının %0.25-4 olduğu ifade edilmektedir (Deveci ark., 2005: 140).

2.6.5 Kişilerarası duyarlılık

Kişilerarası duyarlılık, bireyin çevresindeki insanların kendisini umursamadığını değer vermediğini ya da kendisine hoş davranmadığını düşünme içerisinde olma, insanların tavır ve davranışlarını yanlış algılamaya meyilli bu sebeple de bulunduğu ortamlardan rahatsızlık duyma eleştiriden ya da reddedilmekten kaçınma gibi durumlara karşı aşırı duyarlı olma durumunu tanımlamaktadır. Boyce ve Parker çevresindeki insanların davranış ve fikirlerine karşı aşırı duyarlılık sergileyen kişilerarası duyarlılık sahibi kişilerin kaçınmadıkları durumlarda ise diğer insanlar

tarafından reddedilme ya da eleştirilme ihtimalini olabildiğince azaltma fikriyle diğer insanlara uygun davranmaya gayret ettiklerini ifade etmişlerdir. Kişilerarası duyarlılık, kişilerin çevresi ile iletişim ve ilişkilerini doğru bir şekilde gözlemleyip, onları doğru algılama ve değerlendirme yeteneğidir. Diğer insanların hislerini, gayelerini, fikirlerini ve kişilik özelliklerini doğru algılamak ve ona uygun bir şekilde geri dönüt vermek kişi için pozitif bir sosyal beceri olarak da tanımlanabilir. Kişilerarası duyarlılığı fazla olan kişilerin en mühim sorunlarından birisi, kalıplaşmış yanlış fikir biçimidir. Bu fikirler onların sosyal yaşamı, karar alma sistemleri ve baş etme planları üzerinde negatif yönde etki etmektedir (Erözkan, 2005: 135).

2.6.6 Somatizasyon

Açıklanamayan fiziksel belirtiler ile ilgili en eski bakışların vücut ve organ sistemlerinde olan bozukluklara odaklandıkları ve 4000 yıl kadar öncesine dayandığı düşünülmektedir. 19. yüzyılın başlarına kadar bu durumları betimlemek için eski yunancada histerion sözcüğünden türemiş “histeri” sözcüğünden adını almıştır. Somatizasyon, herhangi bir organik ve fiziksel bedene bağımsız olarak meydana gelen, ruhsal problemlerin ve psikososyal stresin fiziksel belirtilerle betimlenmesidir. Somatizasyon iyi betimlenmiş bir tanı grubu ya da rahatsızlık değil, geniş kapsamlı bir klinik olgudur (Kesebir, 2004: 18).

2.6.7 Öfke (Hostilite)

Kişilerin hayatları süresince giderilmesi gereken birçok gereksinim ve arzuları bulunur. Bu ihtiyaçları karşılarken zaman zaman kişiler birbirinden farklı problemler yaşayabilmekte, kırılabilen, haksızlığa uğradıklarını düşünebilmektedirler. Bununla birlikte yaşadıkları problemlere çözüm üretemediklerinde, ihtiyaç ve arzular giderilmediğinde, problemler yok sayıldığında ve hak ettiklerini alamadıklarında öfke yaşayabilmektedirler (Soykan, 2003: 8).

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, örnekleme ve kullanılan veri toplama araçları ve işlem yolu hakkında bilgi verilecektir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışma ilişkisel tarama modeline uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Bu modeller, eş niteliklere sahip ve birçok ögeden oluşan bir evrende, evrenin genel nitelikleriyle ilgili bir görüş bildirmesi açısından evrenin tamamını ya da evrenin niteliklerini sergileyen bir topluluk, kesit ya da örneklemeyle düzenlenen analiz araştırmalarıdır (Karasar, 2012). İlişkisel tarama modeli olan bu çalışmamız değişkenler arası ilişkiler incelendi. Ebeveynlerin evlilik uyumu ve stresle başa çıkma biçimleri ile çocuklarının psikolojik belirtileri arasındaki ilişki araştırıldı.

3.2 Evren ve Örneklem

Çizelge 3.1: Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		f	%
Öğrenci Yaş	14	9	17,3
	15	19	36,5
	16	16	30,8
	17	5	9,6
	18	3	5,8
	Toplam		52
Öğrenci Cinsiyet	Kız	18	34,6
	Erkek	34	65,4
	Toplam	52	100,0
Anne Yaş	31-40	24	46,2
	41-50	20	38,5
	51 ve üzeri	8	15,4
	Toplam	52	100,0
Baba Yaş	31-40	9	17,3
	41-50	27	51,9
	51 ve üzeri	16	30,8
	Toplam	52	100,0

Çizelge 3.1 (devam): Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		f	%
Evlilik Süresi	1-5 Yıl	1	1,9
	6-10 Yıl	8	15,4
	11-15 Yıl	2	3,8
	16-20 Yıl	17	32,7
	21 yıl ve daha fazla	22	42,3
	Toplam	50	96,2
Kayıp		2	3,8
Toplam		52	100,0
Gelir	0-1603 TL	9	17,3
	1604-3000 TL	24	46,2
	3001-6000 TL	16	30,8
	6001 TL ve üzeri	3	5,8
	Toplam	52	100,0
	Baba Meslek	Emekli	7
Memur		2	3,8
Yönetici		3	5,8
Serbest Meslek		13	25,0
Ev Hanımı		1	1,9
İşçi		15	28,8
Diğer		11	21,2
Toplam		52	100,0
Anne Meslek		Emekli	3
	Serbest Meslek	3	5,8
	Ev Hanımı	36	69,2
	İşçi	7	13,5
	Diğer	3	5,8
	Toplam	52	100,0

Çizelge 3.1’de görüldüğü üzere, öğrenci yaşlarının %17,3’ü 14 yaş, %36,5’i 15 yaş, %30,8’i 16 yaş, %9,6’sı 17 yaş, %5,8’i 18 yaş, öğrencilerin %34,6’sı kız, %65,4’ü erkek, anne yaşının %46,2’si 31-40 yaş arası, %38,5’i 41-50 yaş arası, %15,4’ü 51 yaş ve üzeri, baba yaşının %17,3’ü 31-40 yaş arası, %51,9’u 41-50 yaş arası, %30,8’i 51 yaş ve üzeri, ebeveynlerin evlilik sürelerinin %1,9’u 1-5 yıl, %15,4’ü 6-10 yıl, %3,8’i 11-15 yıl, %32,7’si 16-20 yıl, %42,3’ü 21 yıl ve daha fazla, ebeveyn gelirinin %17,3’ü 0-1603 TL arası, %46,2’si 1604-3000 TL arası, %30,8’i 3001-6000 TL arası, %5,8’i 6001 TL ve üzeridir, baba mesleğin %13,5’i emekli, %3,8’i memur, %5,8’i yönetici, %25,0’i serbest meslek, %1,9’u ev hanımı, %28,8’i işçi, %21,2’si diğer, anne mesleğin %5,8’i emekli, %5,8’i serbest meslek, %69,2’si ev hanımı, %13,5’i işçi, %5,8’i diğerdir.

Örneklem grubuna dair detaylı bilgi yukarıdaki çizelgede mevcuttur. Araştırmanın çalışma evreni İstanbul ilindeki Küçükçekmece ilçesindeki ortaöğretim kademesindeki farklı lise türlerinde öğrenimine devam eden öğrencilerdir. Örneklem grubunu Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre disiplin kurulundan sözel ve fiziksel şiddet gerekçesiyle kınama cezası almış 52 öğrenci ve bu öğrencilerin hem annesi hem de babası oluşturmaktadır. Hedeflenen örneklem grubu daha fazla olmasına rağmen okullarda disiplin cezası alan öğrenci sayılarının çok yüksek olmaması, gönüllülük temelinin olması, zaman sorunu, eğitim öğretim döneminin bitmesi ve envanterleri eksiksiz dolduran öğrencilere bu sayıda ulaşılmışından dolayı örneklem bu sayı ile sınırlı kalmıştır. Disiplin kurulundan ceza alan ortaöğretim kademesindeki öğrencilerle çalışmak için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne izin talebinde bulunulmuştur.

Ölçekler uygulayıcı Psikolojik Danışman gözetiminde, ortaöğretim kademesinde disiplin kurulundan ceza alan gönüllü öğrencilerle doldurulmuştur. Kurum yöneticileri ve Rehber öğretmenlerin de desteğiyle okul ders saatlerinde, 1 ders saati süresince, uygulanmıştır. Bir hafta önceden edilen daveti kabul eden, disiplin kurulundan ceza alan gönüllü öğrencilerin ebeveynlerinin katılımıyla uygulama gerçekleştirilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada kullanılan veri toplama araçları hakkında bilgi verilecektir.

3.3.1 Öğrenciler ve ebeveynler için sosyo-demografik bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formlar, öğrencilerin ve ebeveynlerin sosyo-demografik bilgilerini öğrenmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Bilgi formunda katılımcıların, yaşı ve cinsiyeti gibi bireysel özelliklerinin yanı sıra ebeveynler için eğitim ve iş durumu gibi özelliklere ilişkin sorular da bulunmaktadır.

3.3.2 Kısa semptom envanteri (KSE)

Klinik psikoloji ve psikiyatride bireylerin psikolojik durumlarını yordama amaçlı kısa tarama envanterlerine gerek duyulmaktadır. Kısa Semptom Envanteri'nin (KSE) ortaya çıkışı da bu amaçla olmuştur. KSE, Derogatis (1977) tarafından, kişilerin belirti düzeyini ve seyrini değerlendirme ve tanıya yardımcı olması amacıyla

geliştirilmiş olan Psikolojik Belirti Tarama Testi'nin (SCL-90) formunun kısaltılmış halidir. KSE, SCL-90 gibi bir öz bildirim ölçeğidir (Şahin ve Durak, 1994).

Uzun zamandan beri kişiliği değerlendirebilecek alternatif ölçüm araçları geliştirilmesine rağmen, psikopatolojiyi değerlendirmek amacıyla geliştirilen geçerliliği ve güvenilirliği yapılmış ölçüm araçlarının eksikliği dikkat çekmekteydi. Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla Derogatis tarafından SCL-90 testi geliştirilmiştir. Ancak bu test de 90 sorudan oluştuğu için uzun ve zaman alıcı olabilmekteydi. Klinisyenler ve araştırmacıların katılımcıları kısa sürede değerlendirebilmesi amacıyla Kısa Semptom Envanteri (KSE) Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiştir. KSE normal örneklemin ya da psikiyatrik tanı alan örneklemin psikolojik durumlarından kaynaklanan semptomlarını tarayan çok boyutlu bir ölçektir. Ölçek yaklaşık 5-10 dakikada doldurulabilmektedir (Şahin ve Durak, 1994).

KSE, 'hiç'(0), 'çok az' (1), 'orta derecede' (2), 'oldukça fazla' (3) ve 'aşırı düzeyde' (4) olmak üzere 5 dereceli likert tipi bir ölçektir. Ölçek 53 maddeden oluşmaktadır. 9 alt madde ve 1 ek skala olmak üzere toplam 10 semptom grubundaki psikolojik belirtilerin zorlanma düzeylerini değerlendirmektedir (Şahin ve Durak, 1994). Ölçek uygulanırken kişiden, "cümledeki rahatsızlıkların huzursuzluk, tedirginlik, rahatsızlık derecelerini göz önünde tutarak cevaplandırması" beklenmektedir (Şahin ve Durak, 1994).

Türkçe güvenirlik ve geçerliliği Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılmıştır. KSE'nin Türkçe geçerliliğine ilişkin yapılan faktör analizine göre, envanterin 'kaygı', 'depresyon', 'olumsuz benlik', 'somatizasyon' ve 'düşmanlık' olmak üzere 5 faktör yapılanmasında olduğu bulunmuştur. Güvenirliğine ilişkin sonuçlar, testin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının .95 ve .96 arasında değiştiği olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ile sırasıyla, .87, .88, .87, .75 ve .76'dır (Şahin ve Savaşır, 1997).

3.3.3 Evlilik yaşam (doyum) ölçeği (EDÖ)

Tezer'in (1996), geliştirdiği ölçek ile eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyum düzeyi ölçülmektedir. Doyum ölçülürken bireylere evliliklerinden sağladıkları doyuma ilişkin genel sorular yöneltilmiş olup her sorunun karşısına denk gelen ölçeğin yer aldığı boşluğu işaretlemeleri istenmiştir.

Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir maddenin kendilerini ne derece tanımladığını beşli likert tipi dereceleme ile değerlendirmişlerdir (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum). Derecelendirmede seçeneklere doyumsuzluk-doyum yönünde 1 ile 5 arasında ağırlık verilmiştir. Seçeneklerdeki bu sıra 3 maddede doyum-doyumsuzluk yönünde 5 ile 1 arasında ağırlaştırılmış ve olumlu yanıtı yönelme eğilimi az da olsa önlenmeye çalışılmıştır. Ölçekten alınabilecek puanlar 10 ile 50 arasında değişmektedir. Ölçekten en az 10, en çok 50 puan alınabilmektedir (Tezer, 1996).

3.3.4 Stresle başa çıkma tarzları ölçeği (SBTÖ)

Stresle Basa Çıkma Tarzları Ölçeği, Lazarus ve Folkman'ın (1984) "Başa Çıkma Yolları Envanteri (Ways of Coping Inventory)"den hareketle Şahin ve Durak (1995) tarafından geliştirilmiş, çeşitli stres durumlarında geçerli olan 30 maddelik, dördümlü likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin üç farklı örneklem kullanılarak gerçekleştirilen faktör analizi sonuçları, stresle başa çıkma tarzlarının probleme yönelik/aktif ve duygulara yönelik/pasif tarzlar şeklinde ikiye ayrıldığını, kendi içlerinde de beş boyuta ayrıştırılabileceğini göstermiştir. Alt boyutlar aşağıda yer almaktadır:

- Alt Boyut: İyimser Yaklaşım.
- Alt Boyut: Sosyal Destek Arama.
- Alt Boyut: Çaresiz Yaklaşım.
- Alt Boyut: Boyun Eğici Yaklaşım.
- Alt Boyut: Kendine Güvenli Yaklaşım (Oflaz, 1995; Şahin, 1995).

3.4 Verilerin Analizi

Bu çalışmada, elde edilen verilerin analizi yapılırken, veriler bilgisayara sayısal ifade olarak girilmiş ve bu veriler Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Program for Social Sciences-SPSS 25.0) kullanılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Analizlere başlamadan önce veriler normal dağılım açısından incelenmiştir. Araştırma değişkenlerinin örneklem grubunda normallik dağılımının analizi için yapılan Basıklık-Çarpıklık değerleri kontrolünde bütün ölçeklerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Bütün ölçekler ve alt ölçeklerde değerler -2, +2 arasında olduğundan kaynaklı normal dağılımı göstermektedir (George ve Mallery, 2010). Uygulanan analizde %95 güvenilirlik düzeyi esas alınmıştır. Niceliksel

verilerin karşılaştırılmasında parametrik iki grup arasındaki farkı analiz etmek için iki bağımsız değişken testi olan t-testi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında parametrik çoklu grup arasındaki farkı analiz etmek için ANOVA testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki Pearson Korelasyon analizi ile test edilmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene etkisini görmek için Çoklu Doğrusal Regresyon kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Cohen'in Korelasyon gücünün referans değerleri;

- 0.10 - 0.29 Zayıf
- 0.30 - 0.49 Orta
- 0.50 - 1.00 Yüksek

3.5 Etik

Disiplin kurulundan ceza alan ortaöğretim kademesindeki öğrencilerle çalışmak için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne izin talebinde bulunularak izin alınmıştır. Uygulamalar yapılırken ailelere ve öğrencilere bilgilendirilmiş onam verilmiştir. Kurum yöneticileri ve Rehber öğretmenlerin de desteğiyle okul ders saatlerinde, 1 ders saati süresince, uygulanmıştır. Bir hafta önceden daveti kabul eden, disiplin kurulundan ceza alan gönüllü öğrencilerin ebeveynlerinin katılımıyla uygulama gerçekleştirilmiştir.

Ölçekler; uygulayıcı Psikolojik Danışman gözetiminde, ortaöğretim kademesinde disiplin kurulundan sözel ve fiziksel şiddet gerekçesiyle kınama cezası alan gönüllü öğrencilerle doldurulmuştur. Ailelerin ve öğrencilerin her türlü mahremiyetine özen gösterilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formundan elde edilen bulgular yer almaktadır.

Çizelge 4.1: Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Betimsel İstatistikleri

	N	\bar{X}	Ss.
Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği	52,00	3,56	0,61

Çizelge 4.1’de görüldüğü üzere Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeğinin ortalaması 3.56(ss=0,61)dir.

Çizelge 4.2: Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri

	N	\bar{X}	Ss.
Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği	52,00	1,61	0,69
Anksiyete	52,00	1,50	0,79
Depresyon	52,00	1,64	0,82
Olumsuz Benlik	52,00	1,54	0,79
Somatizasyon	52,00	1,42	0,83
Hostilite	52,00	1,94	0,76

Çizelge 4.2’de görüldüğü üzere, Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ortalaması 1.61 (ss=0.69), Anksiyete alt boyutu ortalaması 1.50 (ss=0.79), Depresyon alt boyutu ortalaması 1.64 (ss=0.82), Olumsuz Benlik alt boyutu ortalaması 1.54 (ss=0.79), Somatizasyon alt boyutu ortalaması 1.42 (ss=0.83), Hostilite alt boyutu ortalaması 1.94 (ss=0.76)’dür.

Çizelge 4.3: Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri

	N	\bar{X}	Ss
Kendine Güvenli Yaklaşım	52,00	1,96	0,46
İyimser Yaklaşım	52,00	1,89	0,46
Çaresiz Yaklaşım	52,00	1,44	0,44
Boyun Eğici Yaklaşım	52,00	1,39	0,54
Sosyal Destek Arama	52,00	1,71	0,45

Çizelge 4.3’de görüldüğü üzere, Kendine Güvenli Yaklaşım Ölçeği ortalaması 1.96 (ss=0.46), İyimser Yaklaşım alt boyutu ortalaması 1.89 (ss=0.46), Çaresiz Yaklaşım alt boyutu ortalaması 1.44 (ss=0.44), Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutu ortalaması 1.39 (ss=0.54), Sosyal Destek Arama alt boyutu ortalaması 1.71 (ss=0,45)’dir.

Çizelge 4.4: Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği
Kendine Güvenli Yaklaşım	r	,540**
	p	0,000
	N	52
İyimser Yaklaşım	r	,464**
	p	0,001
	N	52
Çaresiz Yaklaşım	r	0,018
	p	0,897
	N	52
Boyun Eğici Yaklaşım	r	-0,070
	p	0,622
	N	52
Sosyal Destek Arama	r	-0,178
	p	0,206
	N	52

**p<.01, *p<.05

Çizelge 4.4’de görüldüğü üzere Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları ile Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda;

Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Boyutu toplam puanı ile Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği puanı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .540$, $p<.01$).

İyimser Yaklaşım Alt Boyutu toplam puanı ile Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .464$, $p<.01$).

Çaresiz Yaklaşım, Boyun Eğici Yaklaşım, Sosyal Destek Arama Alt Boyutları ile Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği arasında ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 4.5: Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği
Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği	r	-0,032
	p	0,824
	N	52
Anksiyete	r	-0,001
	p	0,992
	N	52
Depresyon	r	0,006
	p	0,966
	N	52
Olumsuz Benlik	r	-0,064
	p	0,650
	N	52
Somatizasyon	r	-0,083
	p	0,558
	N	52
Hostilite	r	0,008
	p	0,955
	N	52

** $p<.01$, * $p<.05$

Çizelge 4.5’de görüldüğü üzere Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları ile Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda;

Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları ile Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği arasında ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 4.6: Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		Kendine Güvenli Yaklaşım	İyimser Yaklaşım	Çaresiz Yaklaşım	Boyun Eğici Yaklaşım	Sosyal Destek Arama
Ergenler için	r	-0,210	-0,240	,488**	,622**	0,232
Kısa	p	0,136	0,087	0,000	0,000	0,098
Semptom	N	52	52	52	52	52
Ölçeği						
Anksiyete	r	-0,208	-0,215	,431**	,576**	0,221
	p	0,140	0,126	0,001	0,000	0,115
	N	52	52	52	52	52
Depresyon	r	-0,228	-,287*	,419**	,478**	0,168
	p	0,104	0,039	0,002	0,000	0,233
	N	52	52	52	52	52
Olumsuz	r	-0,202	-0,226	,396**	,559**	0,254
Benlik	p	0,152	0,108	0,004	0,000	0,069
	N	52	52	52	52	52
Somatizasyon	r	-0,152	-0,231	,456**	,655**	0,189
	p	0,281	0,100	0,001	0,000	0,179
	N	52	52	52	52	52
Hostilite	r	-0,116	-0,071	,413**	,422**	0,173
	p	0,412	0,617	0,002	0,002	0,219
	N	52	52	52	52	52

** $p<.01$, * $p<.05$

Çizelge 4.6'da görüldüğü üzere Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları ile Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda;

Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 488$, $p<.01$).

Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=622$, $p<.01$).

Anksiyete Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .431, p<.01$).

Anksiyete Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .576, p<.01$).

Depresyon Alt Boyutu toplam puanı ile İyimser Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= -.287, p<.01$).

Depresyon Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .419, p<.01$).

Depresyon Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .478, p<.01$).

Olumsuz Benlik Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .396, p<.01$).

Olumsuz Benlik Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .559, p<.01$).

Somatizasyon Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .456, p<.01$).

Somatizasyon Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .655, p<.01$).

Hostilite Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .413, p<.01$).

Hostilite Alt Boyutu toplam puanı ile Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .422, p<.01$).

Çizelge 4.7: Stresle Başa Çıkmanın Evlilik Yaşamına Etkisi

	B	Standart Hata	Beta	t	p	Tolerance	VIF	R2	F	p
(Sabit)	2,448	0,469		5,223	0,000			,323	4,392	,002
Kendine Güvenli Yaklaşım	0,598	0,241	0,454	2,480	0,017	0,438	2,281			
İyimser Yaklaşım	0,168	0,233	0,128	0,718	0,476	0,464	2,157			
Çaresiz Yaklaşım	-0,098	0,229	-0,071	-0,425	0,672	0,532	1,878			
Boyun Eğici Yaklaşım	0,037	0,191	0,033	0,195	0,846	0,518	1,932			
Sosyal Destek Arama	-0,168	0,188	-0,124	-0,890	0,378	0,759	1,318			

Evlilik Yaşamı ve Stresle Başa Çıkma Alt Boyutları olan Kendine Güvenli Yaklaşım, İyimser Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım, Boyun Eğici Yaklaşım, Sosyal Destek Arama arasında anlamlı ilişkiler göstermektedir ($R^2=.323$, $p<.05$). Adı geçen değişkenlerle birlikte Evlilik Yaşamının varyansın sadece %32'sini açıklamaktadır.

Beta değerlerine göre önem sırası kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal destek arama, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşımdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Kendine Güvenli Yaklaşımın Evlilik Yaşamı üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Buradan çıkan sonuca göre Kendine güvenli yaklaşım evlilik doyumunu pozitif etkilemektedir.

Çizelge 4.8: Stresle Başa Çıkmanın Ergenler için Kısa Semptom Ölçeğine Etkisi

	B	Standart Hata	Beta	t	p	Tolerance	VIF	R2	F	p
(Sabit)	1,321	0,466		2,836	0,007			0,486	8,714	,000
Kendine Güvenli Yaklaşım	-0,367	0,240	-0,244	-1,530	0,133	0,438	2,281			
İyimser Yaklaşım	-0,095	0,232	-0,064	-0,410	0,684	0,464	2,157			
Çaresiz Yaklaşım	0,424	0,228	0,269	1,859	0,069	0,532	1,878			
Boyun Eğici Yaklaşım	0,663	0,190	0,513	3,491	0,001	0,518	1,932			
Sosyal Destek Arama	-0,203	0,187	-0,132	-1,085	0,284	0,759	1,318			

Kısa Semptom ve Stresle Başa Çıkma Alt Boyutları olan Kendine Güvenli Yaklaşım, İyimser Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım, Boyun Eğici Yaklaşım, Sosyal Destek Arama arasında anlamlı ilişkiler göstermektedir ($R^2=.204$, $p<.05$). Adı geçen değişkenlerle birlikte Kısa Semptomun varyansın sadece %49'unu açıklamaktadır.

Beta değerine göre önem sırası boyun eğici yaklaşım, çaresiz yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, sosyal destek arama, iyimser yaklaşımdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Boyun Eğici Yaklaşımın Kısa Semptom üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Buradan çıkan sonuca göre, Boyun eğici yaklaşım ergende olan semptomları pozitif etkilemektedir.

Çizelge 4.9: Evlilik Yaşamının Kısa Semptoma Etkisi

	B	Standart Hata	Beta	t	p	Tolerance	VIF	R2	F	p
(Sabit)	1,736	0,583		2,978	0,004			0,001	0,05	0,824
Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği	-0,036	0,161	-0,032	-0,224	0,824	1,000	1,000			

Kısa Semptom ve Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği arasında anlamlı ilişkiler göstermemektedir ($R^2=.001$, $p>.05$). Evlilik yaşamının kısa semptom üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.10: Evlilik Yaşamı ve Stresle Başa Çıkmanın Ergenler için Kısa Semptom Ölçeğine Etkisi

	B	Standart Hata	Beta	t	p	Tolerance	VIF	R2	F	p
(Sabit)	0,755	0,578		1,306	0,198			.514	7,940	,000
Kendine Güvenli Yaklaşım	-0,505	0,251	-0,336	-2,013	0,050	0,387	2,586			
İyimser Yaklaşım	-0,134	0,229	-0,089	-0,583	0,563	0,458	2,181			
Çaresiz Yaklaşım	0,447	0,225	0,284	1,987	0,053	0,530	1,886			
Boyun Eğici Yaklaşım	0,654	0,187	0,506	3,503	0,001	0,517	1,933			
Sosyal Destek Arama	-0,164	0,186	-0,106	-0,885	0,381	0,746	1,340			
Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği	0,231	0,144	0,203	1,605	0,116	0,677	1,477			

Kısa Semptom ve Evlilik Yaşamı, Stresle Başa Çıkma Alt Boyutları olan Kendine Güvenli Yaklaşım, İyimser Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım, Boyun Eğici Yaklaşım,

Sosyal Destek Arama arasında anlamlı ilişkiler göstermektedir ($R^2=.514$, $p<.05$). Adı geçen değişkenlerle birlikte Kısa Semptom varyansın sadece %51'ini açıklamaktadır.

Beta değerine göre önem sırası boyun eğici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği, sosyal destek arama, iyimser yaklaşımdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Boyun Eğici Yaklaşımın Kısa Semptom üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Buradan çıkan sonuca göre Boyun Eğici Yaklaşım ergende olan semptomları pozitif etkilemektedir. Kendine güvenli yaklaşım ergende semptomları negatif etkilemektedir.

Çizelge 4.11: Örneklemin Öğrencinin Cinsiyeti Değişkenine Göre Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Öğrenci Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss.	t	Sd.	p																																																									
Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği	Kız	18	1,76	0,55	1,191	50	0,239																																																								
	Erkek	34	1,53	0,75				Anksiyete	Kız	18	1,69	0,71	1,261	50	0,213	Erkek	34	1,40	0,82	Depresyon	Kız	18	1,92	0,71	1,812	50	0,076	Erkek	34	1,50	0,85	Olumsuz Benlik	Kız	18	1,58	0,60	0,318	50	0,752	Erkek	34	1,51	0,88	Somatizasyon	Kız	18	1,67	0,71	1,617	50	0,112	Erkek	34	1,29	0,86	Hostilite	Kız	18	1,95	0,65	0,106	50	0,916
Anksiyete	Kız	18	1,69	0,71	1,261	50	0,213																																																								
	Erkek	34	1,40	0,82				Depresyon	Kız	18	1,92	0,71	1,812	50	0,076	Erkek	34	1,50	0,85	Olumsuz Benlik	Kız	18	1,58	0,60	0,318	50	0,752	Erkek	34	1,51	0,88	Somatizasyon	Kız	18	1,67	0,71	1,617	50	0,112	Erkek	34	1,29	0,86	Hostilite	Kız	18	1,95	0,65	0,106	50	0,916	Erkek	34	1,93	0,82								
Depresyon	Kız	18	1,92	0,71	1,812	50	0,076																																																								
	Erkek	34	1,50	0,85				Olumsuz Benlik	Kız	18	1,58	0,60	0,318	50	0,752	Erkek	34	1,51	0,88	Somatizasyon	Kız	18	1,67	0,71	1,617	50	0,112	Erkek	34	1,29	0,86	Hostilite	Kız	18	1,95	0,65	0,106	50	0,916	Erkek	34	1,93	0,82																				
Olumsuz Benlik	Kız	18	1,58	0,60	0,318	50	0,752																																																								
	Erkek	34	1,51	0,88				Somatizasyon	Kız	18	1,67	0,71	1,617	50	0,112	Erkek	34	1,29	0,86	Hostilite	Kız	18	1,95	0,65	0,106	50	0,916	Erkek	34	1,93	0,82																																
Somatizasyon	Kız	18	1,67	0,71	1,617	50	0,112																																																								
	Erkek	34	1,29	0,86				Hostilite	Kız	18	1,95	0,65	0,106	50	0,916	Erkek	34	1,93	0,82																																												
Hostilite	Kız	18	1,95	0,65	0,106	50	0,916																																																								
	Erkek	34	1,93	0,82																																																											

Çizelge 4.11'den de anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarından almış oldukları puanların, öğrencinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çizelge 4.12: Örneklem Grubunun Öğrencinin Yaşı Değişkenine Göre Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
Kısa Semptom Ölçeği	14	9	1,43	0,45	G.Arası	0,96	4	0,24	0,478	0,751
	15	19	1,64	0,81	G.İçi	23,46	47	0,50		
	16	16	1,60	0,64	Toplam	24,42	51			
	17	5	1,94	0,87						
	18	3	1,45	0,60						
	Toplam	52	1,61	0,69						
Anksiyete	14	9	1,43	0,61	G.Arası	1,02	4	0,25	0,386	0,817
	15	19	1,52	0,88	G.İçi	30,99	47	0,66		
	16	16	1,42	0,79	Toplam	32,01	51			
	17	5	1,91	0,98						
	18	3	1,38	0,60						
	Toplam	52	1,50	0,79						
Depresyon	14	9	1,43	0,56	G.Arası	2,78	4	0,70	1,024	0,405
	15	19	1,64	0,98	G.İçi	31,90	47	0,68		
	16	16	1,54	0,77	Toplam	34,69	51			
	17	5	2,30	0,77						
	18	3	1,75	0,63						
	Toplam	52	1,64	0,82						
Olumsuz Benlik	14	9	1,56	0,41	G.Arası	1,81	4	0,45	0,714	0,587
	15	19	1,52	0,92	G.İçi	29,75	47	0,63		
	16	16	1,43	0,67	Toplam	31,56	51			
	17	5	2,07	1,04						
	18	3	1,28	0,99						
	Toplam	52	1,54	0,79						
Somatizasyon	14	9	0,96	0,51	G.Arası	3,91	4	0,98	1,487	0,221
	15	19	1,62	0,97	G.İçi	30,88	47	0,66		
	16	16	1,57	0,74	Toplam	34,79	51			
	17	5	1,33	0,95						
	18	3	0,89	0,11						
	Toplam	52	1,42	0,83						
Hostilite	14	9	1,76	0,72	G.Arası	0,60	4	0,15	0,242	0,913
	15	19	1,89	0,83	G.İçi	28,97	47	0,62		
	16	16	2,03	0,69	Toplam	29,57	51			
	17	5	2,11	0,80						
	18	3	1,95	1,19						
	Toplam	52	1,94	0,76						

Çizelge 4.12'den anlaşılacağı gibi Ergenler için Kısa Semptom Ölçeği ve Alt Boyutlarının sıralamalar ortalamalarının kendini öğrencinin yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü

varyans analizi (ANOVA) yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 4.13: Örneklem Grubunun Annenin Yaşı Değişkenine Göre Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
Kendine Güvenli Yaklaşım	31-40	24	2,08	0,49	G.Arası	0,83	2	0,42	1,564	0,220
	41-50	20	1,96	0,57	G.İçi	13,02	49	0,27		
	51 ve üzeri	8	1,71	0,43	Toplam	13,85	51			
İyimser Yaklaşım	Toplam	52	1,98	0,52					1,501	0,233
	31-40	24	2,06	0,55	G.Arası	0,75	2	0,38		
	41-50	20	1,86	0,49	G.İçi	12,27	49	0,25		
Çaresiz Yaklaşım	51 ve üzeri	8	1,75	0,33	Toplam	13,02	51			
	Toplam	52	1,93	0,51						
	31-40	24	1,56	0,45						
Boyun Eğici Yaklaşım	41-50	20	1,46	0,54	G.İçi	10,73	49	0,22		
	51 ve üzeri	8	1,75	0,30	Toplam	11,23	51			
	Toplam	52	1,55	0,47						
Sosyal Destek Arama	31-40	24	1,40	0,61	G.Arası	2,36	2	1,18	3,394	0,042
	41-50	20	1,38	0,64	G.İçi	17,01	49	0,35		
	51 ve üzeri	8	1,98	0,30	Toplam	19,37	51			
Sosyal Destek Arama	Toplam	52	1,48	0,62					1,769	0,181
	31-40	24	1,81	0,49	G.Arası	0,83	2	0,41		
	41-50	20	1,60	0,52	G.İçi	11,43	49	0,23		
Sosyal Destek Arama	51 ve üzeri	8	1,94	0,32	Toplam	12,25	51			
	Toplam	52	1,75	0,49						

Çizelge 4.13'den anlaşılacağı gibi Stresle Kendine Güvenli Yaklaşım, İyimser Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım, Sosyal Destek Arama Alt Boyutlarının sıralamalar ortalamalarının annenin yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Örneklem grubun annenin yaşına göre Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutu anlamlı farklılık bulunmaktadır [$F=3.394$, $p<.05$]. 51 ve üzeri yaşta boyun eğici yaklaşım puanı en yüksektir. Post Hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olduğu saptanmıştır ($p=.114$). Yapılan Scheffe testi sonucunda 51 ve üzeri yaş ile 41-50 yaş arasında 51 ve üzeri yaş olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark

bulunmuştur ($p < .05$). Yapılan Scheffe testi sonucunda 51 ve üzeri yaş ile 31-40 yaş arasında 51 ve üzeri yaş olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$).

Çizelge 4.14: Örneklemen Annenin Yaşı Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
31-40	24	3,63	0,60	G.Arası	0,83	2	0,42	0,941	0,397
41-50	20	3,37	0,82	G.İçi	21,67	49	0,44		
51 ve üzeri	8	3,63	0,27	Toplam	22,50	51			
Toplam	52	3,53	0,66						

Çizelge 4.14'den anlaşılacağı gibi Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği sıralamalar ortalamalarının annenin yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Çizelge 4.15: Örneklem Grubunun Babanın Yaşı Değişkenine Göre Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
Kendine Güvenli Yaklaşım	31-40	9	1,92	0,36	G.Arası	0,01	2	0,01	0,020	0,980
	41-50	27	1,95	0,61	G.İçi	13,66	49	0,28		
	51 ve üzeri	16	1,96	0,44	Toplam	13,67	51			
	Toplam	52	1,95	0,52						
İyimser Yaklaşım	31-40	9	1,89	0,32	G.Arası	0,42	2	0,21	0,521	0,597
	41-50	27	1,91	0,72	G.İçi	19,55	49	0,40		
	51 ve üzeri	16	1,71	0,58	Toplam	19,97	51			
	Toplam	52	1,85	0,63						
Çaresiz Yaklaşım	31-40	9	1,43	0,61	G.Arası	0,15	2	0,08	0,247	0,782
	41-50	27	1,29	0,57	G.İçi	15,28	49	0,31		
	51 ve üzeri	16	1,36	0,50	Toplam	15,43	51			
	Toplam	52	1,33	0,55						
Boyun Eğici Yaklaşım	31-40	9	1,39	0,66	G.Arası	0,41	2	0,21	0,592	0,557
	41-50	27	1,22	0,60	G.İçi	17,05	49	0,35		
	51 ve üzeri	16	1,41	0,52	Toplam	17,47	51			
	Toplam	52	1,31	0,59						

Çizelge 4.15 (devam): Örneklem Grubunun Babanın Yaşı Değişkenine Göre Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
Sosyal Destek	31-40	9	1,92	0,72	G.Arası	1,03	2	0,51	1,383	0,260
Aramab	41-50	27	1,69	0,59	G.İçi	18,17	49	0,37		
	51 ve üzeri	16	1,50	0,58	Toplam	19,19	51			
	Toplam	52	1,67	0,61						

Çizelge 4.15'den anlaşılacağı gibi Stresle Kendine Güvenli Yaklaşım, İyimser Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım, Boyun Eğici Yaklaşım, Sosyal Destek Arama Alt Boyutlarının sıralamalar ortalamalarının babanın yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 4.16: Örneklem Grubunun Babanın Yaşı Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
31-40	9	3,60	0,51	G.Arası	1,99	2	1,00	2,148	0,128
41-50	27	3,77	0,71	G.İçi	22,73	49	0,46		
51 ve üzeri	16	3,33	0,71	Toplam	24,72	51			
Toplam	52	3,60	0,70						

Çizelge 4.16'dan anlaşılacağı gibi Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği sıralamalar ortalamalarının babanın yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 4.17: Örneklem Grubunun Evlilik Yılı Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
1-5 Yıl	1	3,15		G.Arası	0,90	4	0,23	0,570	0,686
6-10 Yıl	8	3,35	0,20	G.İçi	17,81	45	0,40		
11-15 Yıl	2	3,43	0,25	Toplam	18,72	49			
16-20 Yıl	17	3,54	0,80						
21 yıl ve daha fazla	22	3,68	0,59						
Toplam	50	3,56	0,62						

Çizelge 4.17’den anlaşılacağı gibi Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği sıralamalar ortalamalarının evlilik yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) evlilik yılı gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 4.18: Örneklem Grubunun Gelir Değişkenine Göre Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss		K.T	Sd.	K.O	F	p
Kendine Güvenli Yaklaşım	0-1603 TL	9	2,06	0,40	G.Arası	1,12	3	0,37	1,851	0,151
	1604-3000 TL	24	2,08	0,51	G.İçi	9,69	48	0,20		
	3001-6000 TL	16	1,75	0,37	Toplam	10,81	51			
	6001 TL ve üzeri	3	1,88	0,44						
	Toplam	52	1,96	0,46						
İyimser Yaklaşım	0-1603 TL	9	1,79	0,47	G.Arası	0,87	3	0,29	1,380	0,260
	1604-3000 TL	24	2,03	0,55	G.İçi	10,06	48	0,21		
	3001-6000 TL	16	1,76	0,29	Toplam	10,93	51			
	6001 TL ve üzeri	3	1,80	0,26						
	Toplam	52	1,89	0,46						

Çizelge 4.18 (devam): Örneklem Grubunun Gelir Değişkenine Göre Ebeveynler için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N	X	Ss		K.T	Sd.	K.O	F	p
Çaresiz Yaklaşım	0-1603 TL	9	1,76	0,41	G.Arası	1,37	3	0,46	2,593	0,063
	1604-3000 TL	24	1,33	0,49	G.İçi	8,47	48	0,18		
	3001-6000 TL	16	1,48	0,29	Toplam	9,84	51			
	6001 TL ve üzeri	3	1,21	0,47						
	Toplam	52	1,44	0,44						
Boyun Eğici Yaklaşım	0-1603 TL	9	1,58	0,43	G.Arası	1,35	3	0,45	1,632	0,194
	1604-3000 TL	24	1,28	0,57	G.İçi	13,27	48	0,28		
	3001-6000 TL	16	1,53	0,50	Toplam	14,63	51			
	6001 TL ve üzeri	3	1,00	0,58						
	Toplam	52	1,39	0,54						
Sosyal Destek Arama	0-1603 TL	9	1,79	0,34	G.Arası	2,09	3	0,70	4,115	0,011
	1604-3000 TL	24	1,68	0,44	G.İçi	8,14	48	0,17		
	3001-6000 TL	16	1,85	0,38	Toplam	10,24	51			
	6001 TL ve üzeri	3	0,96	0,58						
	Toplam	52	1,71	0,45						

Çizelge 4.18'den anlaşılacağı gibi Kendine Güvenli Yaklaşım, İyimser Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım, Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutu sıralamalar ortalamalarının gelir değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gelir gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Örneklem grubun gelire göre Sosyal Destek Arama alt boyutu anlamlı farklılık bulunmaktadır [$F=3.394$, $p<.05$]. 0-1603 TL geliri olanların Sosyal Destek Arama puanı en yüksektir. Post Hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar

vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olduğu saptanmıştır ($p=.679$). Yapılan Scheffe testi sonucunda 3001-6000 TL geliri olan ile 6000 TL ve üzeri geliri arasında 3001-6000 TL geliri olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Yapılan Scheffe testi sonucunda 0-1603 TL geliri olan ile 6000 TL ve üzeri geliri arasında 0-1603 TL geliri olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$).

Çizelge 4.19: Örneklem Grubunun Gelir Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
0-1603 TL	9	3,48	0,82	G.Arası	2,10	3	0,70	2,022	0,123
1604-3000 TL	24	3,66	0,59	G.İçi	16,65	48	0,35		
3001-6000 TL	16	3,36	0,42	Toplam	18,75	51			
6001 TL ve üzeri	3	4,18	0,57						
Toplam	52	3,56	0,61						

Çizelge 4.19'dan anlaşılacağı gibi Evlilik Doyumu Ölçeği sıralamalar ortalamalarının gelir değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gelir gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 4.20: Örneklem Grubunun Annenin Mesleği Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
Emekli	3	3,73	0,31	G.Arası	0,63	4	0,16	0,341	0,849
Serbest Meslek	3	3,73	0,29	G.İçi	21,86	47	0,47		
Ev Hanımı	36	3,46	0,66	Toplam	22,50	51			
İşçi	7	3,70	0,79						
Diğer	3	3,43	1,07						
Toplam	52	3,53	0,66						

Çizelge 4.20'den anlaşılacağı gibi Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği sıralamalar ortalamalarının anne meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) meslek gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 4.21: Örneklem Grubunun Babanın Mesleği Değişkenine Göre Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss.		K.T	Sd.	K.O	F	p
Emekli	7	3,70	0,75	G.Arası	1,49	6	0,25	0,480	0,820
Memur	2	3,35	0,21	G.İçi	23,23	45	0,52		
Yönetici	3	3,67	0,70	Toplam	24,72	51			
Serbest	13	3,54	0,78						
Meslek									
Ev	1	4,50							
Hanımı									
İşçi	15	3,48	0,68						
Diğer	11	3,74	0,71						
Toplam	52	3,60	0,70						

Çizelge 4.21'den anlaşılacağı gibi Ebeveynler için Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği sıralamalar ortalamalarının baba meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) meslek gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ergenlerin Kısa Semptom Ölçeğinden aldıkları puan ile ebeveynlerin Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği arasında ilişki bulunmamıştır. Evlilik yaşamında kişilerin yaşantıları doğrultusunda kaygıları ve duygu durumları olumsuz yönde etkilenebilir. Bu durumda çocuklar da ebeveynler kadar etkilenebilir. Bunun yanı sıra örneklem sayısının farklı olmasından dolayı araştırmamızın sonucunu etkilediğini düşünebiliriz. Araştırmamızın aksine Fidanoğlu (2006) yaptığı çalışmada evli bireylerin evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkeklerin evlilik uyumu üzerine kaygı durumunun anlamlı etkisi olduğu saptanmıştır (Fidanoğlu, 2006). Çalışma sonuçlarımız örtüşmüyor, bu durum yapılan bu çalışmanın örneklem grubu farklılığından ve örneklem etkisinden dolayı farklı sonuçlar elde edildiğini düşünebiliriz.

Ergenlerin Kısa Semptom Ölçeği ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Anksiyete Alt boyutu ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Depresyon Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutları puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Olumsuz Benlik Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutları puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Somatizasyon Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Hostilite Alt Boyutu toplam puanı ile Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım Alt Boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuçların elde edilmesinde örneklem sayısı, örneklem grubunun soruları cevaplama samimiyetleri, diğer çalışmalara kıyasla zamansal farklılıklar, yabancı kaynaklara göre kültürel eğitim düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Literatüre baktığımızda bu sonuçları destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar bulunmaktadır. Canbulat ve Çankaya yaptıkları çalışmada evlilikte problem çözme becerisi, evlilik doyumu ve kontrol

odağı değişkenlerinin evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerini araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; evlilikte problem çözme becerisi, evlilik doyumu ve kontrol odağı değişkenlerinin evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerinin anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur (Canbulat ve Çankaya, 2014). Literatüre baktığımızda bu sonuçları destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar bulunmaktadır.

Ergenlerin Depresyon Alt Boyutu ile İyimser Yaklaşım Alt Boyutu arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ergenlerin depresyon puanlarının daha yüksek olması, bu öğrencilerin daha fazla gelecek kaygısı taşıdıklarını, işsizlik endişesi yaşadıklarını, okul ile ilgili hoşnutsuzluklarının daha fazla olduğunu düşündürebilir. Ergenlerin yaşadıkları bu problemin aile yaşantısından da etkilenebileceğini düşünebiliriz. Luecken'in (2000) çalışmasında, çocukluk çağında ebeveynlerden birinin kaybının, ergenlik ve yetişkinlik döneminde depresyon açısından risk faktörü olduğu gösterilmiştir. Depresyonun gelişmesi ve sürmesinde aile bütünlüğü önemlidir. Bütünlüğün devamlılığı ruh sağlığı için koruyucu işlev görmektedir (Toros ve Bilgin, 2002). Küçüker yaptığı çalışmada ebeveynlerin stres ve depresyon düzeyleri ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre stres ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu ebeveynlerin stres düzeyleri azaldıkça depresyon düzeylerinin de azaldığı görülmektedir (Küçüker, 2001). Akbağ ve arkadaşları yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinde stres düzeyi, denetim odağı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; fiziksel stres kaynaklarından daha çok etkilendikleri, depresyon belirti gösterme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akbağ vd., 2005). Yapılan çalışmalar depresyon ile stres arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar bizim bulgularımızla örtüşmektedir.

Ebeveynlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Boyutu ile ebeveynlerin Evlilik Yaşamı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. İyimser yaklaşım alt boyutu ile evlilik yaşamı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Eşlerin tek tek sahip olduğu baş etme biçimlerinden çok, çiftin sorunlarla baş etme tutumlarının evlilik ilişkisiyle ilişkisine odaklanan çalışmalara rastlanmaktadır. Ancak, çiftin olduğu kadar, her partnerin işlevsel baş etme biçimi ve problem çözme tarzı da stres süreci ve çiftin ilişkisi açısından önemlidir (Randall ve Bodenmann, 2009). Taşkoprü yaptığı çalışmada; evlilik doyumu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre stresle başa çıkma ve evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş, bu ilişkiler detaylı Çizelgeler ve açıklamalarla ifade edilmiştir (Taşköprü, 2013).

Kirby (2005)'nin çalışmasında evlilik doyumları yüksek çiftlerin stres seviyeleri düşük, yaşam mutlulukları yüksek ve olumsuz yaşam koşullarına karşı dayanıklılıklarının daha fazla olması araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlar bizim bulgularla örtüşmektedir.

Pearlin ve Schooler'ın (1978) kapsamlı çalışması, stresle baş etme tepkilerinin hayatın diğer alanlarındaki problemlerden çok, evlilik alanında belirleyici rol oynadığını ve bazı belirli baş etme tepkilerinin farklı açılardan evlilikle ilgili problemleri çözmeye yardımcı olduğunu göstermiştir. Yüksel yaptığı çalışmada kadınların evlilik uyumları ve sahip oldukları psikolojik belirtiler arasındaki ilişki ve bu ilişkide kullandıkları stresle baş etme biçimlerinin ve sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolü olup olmadığı incelenmiştir. Kadınların evlilik uyumları ve yaşadıkları psikolojik belirtiler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, evlilik uyumu azaldıkça sahip olunan psikolojik belirtilerin artış gösterdiği görülmüştür (Yüksel, 2013).

Belanger, Sabourin ve El-Baalbaki (2012), evli çiftlerde belirli baş etme biçimleri, problem çözme davranışları ve evlilik ilişkisi arasında bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Bu çalışmada, yetmiş iki çiftten öz bildirim dayalı çift uyum ve baş etme ölçeği ile problem çözme etkileşimlerinin kaydedildiği otuz dakikalık bir filmde alınan veriler değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; özellikle kadınlarda bütün baş etme biçimleri ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu sonuçların elde edilmesinde örneklem sayısı, örneklem grubunun soruları cevaplama samimiyetleri, diğer çalışmalara kıyasla zamansal farklılıklar, yabancı kaynaklara göre kültürel eğitim düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Literatüre baktığımızda bu sonuçları destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar bulunmaktadır.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Boyun Eğici Yaklaşımın Kısa Semptom üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Bu sonuçların elde edilmesinde örneklem sayısı, örneklem grubunun soruları cevaplama samimiyetleri, diğer çalışmalara kıyasla zamansal

farklılıklar, yabancı kaynaklara göre kültürel eğitim düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Literatüre baktığımızda bu sonuçları destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar bulunmaktadır.

Stresle başa çıkma tarzları da, ruh sağlığı açısından koruyucu rol oynamaktadır. Bazı tarzlar, bireyi stresli yaşam olaylarından uzak tutmakta, bazıları ise ruhsal bozukluklara karşı bireyin duyarlılığını arttırmaktadır (Muris ve ark., 2001). Kaya ve arkadaşları yaptıkları çalışmada depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve bazı sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre depresif belirtilerin stresle başa çıkmada önemli bir etken olduğu sonucu elde edilmiştir (Kaya vd., 2007). Bu durumda Kısa Semptom Envanteri Alt Boyutu olan Depresyonun stresle baş etmede önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Minör stres etkenlerine karşı gösterilen ruhsal tepkiler, depresif duygudurum gelişimi üzerinde daha etkili bulunmuştur (Felsten, 2004). Bu sonuçlar bizim bulgularla örtüşmektedir.

Örneklem grubunda annenin yaşına göre Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmaktadır. 51 ve üzeri yaşta boyun eğici yaklaşım puanı en yüksektir. Kişilerin yaşları ilerledikçe tükenmişlik düzeylerinin önemli bir faktör olduğunu düşünebiliriz. Tükenmişliğin etkisiyle kişiler stres oluşturan olaylara karşı daha kabullenici ve boyun eğici yaklaşım içerisinde olabilirler. Bu arada yaşın ilerlemesi ile birlikte kabullenici bir tutum geliştirdikleri de söylenebilir. Çalışmamızın aksine Yıldırım yaptığı çalışmada katılımcıların (20-29 yaş grubu) stres ortalaması, üst yaş gruplarına göre yüksek görülmüştür (Yıldırım, 2008). Bu sonuçların elde edilmesinde örneklem sayısı, örneklem grubunun soruları cevaplama samimiyetleri, diğer çalışmalara kıyasla zamansal farklılıklar, yabancı kaynaklara göre kültürel eğitim düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Literatüre baktığımızda bu sonuçları destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar bulunmaktadır. Kirby'nin (2005) çalışmasında çiftlerin stres seviyeleri ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Yaş artıkça stres ile baş etme daha sağlıklı olmaktadır. Taşköprü yaptığı çalışmada; problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Aynı zamanda yaş ve evlilik süresinin yükselmesi de bu becerileri artırmaktadır (Taşköprü, 2013). Pearlin ve Schooler'ın (1978) kapsamlı çalışması, stresle baş etme tepkilerinin hayatın diğer alanlarındaki problemlerden

çok, evlilik alanında belirleyici rol oynadığını ve bazı belirli baş etme tepkilerinin farklı açılardan evlilikle ilgili problemleri çözmeye yardımcı olduğunu göstermiştir.

Örneklem grubun gelire göre Sosyal Destek Arama alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmaktadır. 3001-6000 TL geliri olan ile 6000 TL ve üzeri geliri olanlar arasında 3001-6000 TL geliri olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Yapılan Scheffe testi sonucunda 0-1603 TL geliri olan ile 6000 TL ve üzeri geliri arasında 0-1603 TL geliri olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuçların elde edilmesinde örneklem sayısı, örneklem grubunun soruları cevaplama samimiyetleri, diğer çalışmalara kıyasla zamansal farklılıklar, yabancı kaynaklara göre kültürel eğitim düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Literatüre baktığımızda bu sonuçları destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar bulunmaktadır. Yılmaz ve Beji yaptığı çalışmada gebelerin stresle başa çıkma, depresyon ve prenatal bağlanma düzeyleri ve bunları etkileyen faktörleri araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre geliri giderinden az, öğrenim düzeyi düşük ve gebeliğini sonlandırmayı düşünen kadınlar daha fazla depresif belirti göstermekte ve stresle başa çıkma tarzı olarak boyun eğici ve çaresiz yaklaşımı kullanmaktadır (Yılmaz ve Beji, 2010). Yali ve Lobel (1999) düşük gelir düzeyi ve eğitim durumuna sahip katılımcıların alkol, sigara gibi maddeleri kullanarak hem fetüse hem de kendilerine zarar veren farklı bir başa çıkma yöntemi kullandıklarını tespit etmişlerdir.

Borcherding (2009) düşük gelir düzeyine sahip katılımcıların başa çıkmada daha çok kaçınmacı tarzı tercih ettiklerini bildirmiştir. Kaçınmacı tarzı kullanan kadınlar problemden kaçınmak için uyumakta ya da genellikle insanlarla bir arada olmaktan kaçınmaktadır. Başa çıkmada kaçınmacı tarzın, boyun eğici ve çaresiz yaklaşımın etkisiz bir yöntem olduğu ve düşük gelirli kadınların bu yöntemleri daha çok kullandıkları söylenebilir. Yurtsever yaptığı çalışmada kişilik özelliklerinin stres düzeyine etkisi ve stresle başa çıkma yollarını araştırmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; katılımcıların ailenin aylık toplam gelir durumu, katılımcıların ortalama aylık gelir durumu, katılımcıların aylık gelirini nereden temin ettiği durumu ile stres belirtileri, stresle başa çıkma durumunun ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Gelir düştükçe stresle başa çıkma olumsuz etkilenmektedir (Yurtsever, 2009).

Araştırmamızda elde edilen bulgular sonucunda öneriler ise şunlardır:

- Çalışmamızda ebeveynlerin evlilik uyumları ve stresle baş etme becerileri düştükçe ergenlerde psikolojik semptomların arttığı saptanmıştır. Bu bağlamda aile içi ilişkilerin sıcak, ulaşılabilir ve etkili bir iletişimi barındırması gerekmektedir.
- Ailelerin yetkin ve etkin olabilmesi için eğitim programları ve danışmanlık hizmetlerinin gerçekleştirilmesi, var olan eğitim programlarının artırılması gerekmektedir. Aile içi ilişkilerin artması ergenlerde saldırgan tutumları azaltmaya katkı sunacaktır.
- Çalışmamızda ebeveynler ayrı ayrı ele alınarak incelenememiştir, yeni çalışmalarda anne babalar ayrı ayrı ele alınabilir.
- Davranış kontrolü ve iletişim konularında da toplumun daha fazla bilgilendirilmeye ihtiyacı vardır.
- Ailelerin bozulan işlevselliklerini yeniden onarabilmek, aile içi iletişimin önemine dikkat çekmek konusunda aile terapilerinin katkısına vurgu yapılmalıdır. Sevildiğinden emin olmayan bireylerin benlik saygısı düşmekte, güçlü hissetme ile şiddet olgusunu eşleştirebilmektedirler.
- Ekonomik yetersizlikler, madde kullanımı, bilgi yetersizlikleri şiddete eğilimi arttırmaktadır.
- Bugün sosyo-ekonomik düzeyin düşük oluşu da suça sebep olan önemli bir unsurdur. Şiddet yönelimine dair eğitimler artırılmalıdır.
- Bugün suçlu gençlerle yapılan araştırmalara bakıldığında hem onların hem de sahip oldukları ailelerinin eğitiminin ilk ve ortaokul düzeyinde olduğunu görmekteyiz. Eğitim ve suçlu davranışlar arasındaki ilişkilere bakılabilir. Öğrencilerin olumlu davranış kalıplarını kazanmaları için okullarda daha çok eğitim verilmelidir.
- Sosyal desteğin önemine dikkat çekilmelidir. Bireyler toplum içerisinde kendine değer vermeyi öğrenmelidir. Bu da sosyal benlik algısını ifade etmektedir. Gençler sosyalleşme sürecinde uygun rollere sahip olurlar ise sosyal benlik saygılarında ve kişiliklerinde de gelişmeler olacaktır.
- İlişki sorunları için psikoeğitim çalışmaları gerçekleştirilebilir.
- İkili ilişkilerde en büyük ihtiyaçlardan biri karşılıklı güven duymaktır. Kıskançlık bireylerin ruh sağlığına zarar vermektedir. Bu konuda empatik ve

açık yollar eşliğinde aile içi ahengi bozan konuların psikoterapi desteği ile çözümlenmesi gerekmektedir. Çiftlerin empatik iletişimi öğrenmesi ve uygulamaya geçirmesi için desteklenmesi gereklidir.

- Şiddet gören aile üyeleri ile zaman içerisinde değişen ruh sağlıkları konusunda boylamsal araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Akbağ, M., Sayiner, B., & Sözen, D.** (2005). Üniversite Öğrencilerinde Stres Düzeyi, Denetim Odağı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(21), 59-74.
- Aktaş, A. M.** (2004). Aile Terapisinde Sosyal Hizmet Yaklaşımı. *Aile ve Toplum Dergisi*, Sayı:7, Cilt:2, Yıl:6.
- Akün, E.** (2006). Yapısal Aile Sistemleri Kuramı Bağlamında Ergenlik Döneminde Aile Yapısı ve Ergenlik Dönemi Sorunları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt 53, Sayı: 1.
- Allen, J. P., Land, D.** (2008). *Attachment in adolescence*. İçinde J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds), *Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications*. (2nd ed.). New York: Guilford; 439-465.
- Aral, N., Gürsoy, F., Yıldız Bıçakçı, M.** (2006). Yetiştirme yurdunda kalan ve kalmayan kız ergenlerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (15), 10-19
- Aşık, E.** (2006). “Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerin Ergenlik Sorunları ve Başetmeleri”. *Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Aşık, E., Eker, F.** (2014). Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Sorunları Ve Başetmeleri. *Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 20-31.
- Avşaroğlu, S.** (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Doktora Tezi*. Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Ayan, S.** (2011). Okulda disiplin cezası alma, ailede şiddete uğrama. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).
- Aydın, İ.P.**, (2002). *İş Yaşamında Stres* (2. Baskı), Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ.P.**, (2008). *İş Yaşamında Stres*. Ankara: Pegem Akademi.
- Balkaya, Ö. G. A., & Ceyhan, E.** (2007). Lise Öğrencilerinin Suç Davranış Düzeylerinin Bazı Kişisel ve Ailesel Nitelikler Bakımından İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11(11), 13-27.
- Baltaş, A.** (1997). *Stres Altında Ezilmeden Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z.**, (1991). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*, (11. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi,
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z.**, (1992). *Stres Ve Basa Çıkma Yolları*. 12. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baltaş, A.**, (1986). *Stres ve Basa Çıkma Yolları*. (22.Basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Başaran, İ.E.**, (2000). *Örgütsel Davranış*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Bayer, A.** (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2013/2 yıl: 4 cilt: IV sayı: 8.

- Bayoğlu, A.S., Puruğcuoğlu, E.** (2010). Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Gelecek Beklentileri ve Sosyal Destek Algıları. *Kriz Dergisi*, 18 (1), 27-39.
- Beehr, T. A., Johnson, L.B & Nieva, R.** (1995). Occupational stress: Coping of police and their spouses. *Journal of Organizational Behavior*. 16, s.3-25.
- Bélangier C., Sabourin S. & El-Baalbaki G.** (2012). Behavioral correlates of coping strategies in close relationships. *Europe's Journal of Psychology*, 8(3), 449-460.
- Borcherding, K.E.** (2009). Coping in healthy primigravidae pregnant women. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*, 38:453-62.
- Canbulat, N., & ankaya, Z. C.** (2014). Evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerinin yordanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 556-576.
- Ceylan, A.,** (1997).*Örgütsel Davranışın Katılımcısel Boyutu*, G.Y.T.E.No: 2
- Civil, ř.** (2008). İstanbul İli Anadolu Yakası Kadıköy İlçesinde Bulunan Resmi Ve Özel İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerine Uygulanacak Olan OKS Sınavının Öğrenciler Üzerinde Oluşturduğu Sınav Kaygısının İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Collard, D.** (2006). Research on Well-being: Some Advice From Jeremy Bentham. *Philosophy of the Social Sciences*, 36 (3), 330-354.
- ağ, P. ve Yıldırım, İ.** (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.
- ağ, P., Yıldırım, İ.** (2016). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39).
- elenoğlu, A.** (2011). Evli bireylerin, bağlanma stillerine ve kendilik algılarına göre evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkma yollarının incelenmesi. Haliç Üniversitesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- elik, M.** (2006). Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme alışması. ukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. *Doktora Tezi*.
- Demet, M. M., Deveci, A., Deniz, F., Taşkın, E. O., şimşek, E., & Yurtsever, F.** (2005). Obsesif kompulsif bozuklukta sosyodemografik özellikler ve fenomenoloji. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6(3), 133-144.
- Deniz, M.E.** (2006). The relationships among coping with stress, life satisfaction, decision making styles and desicion self esteem: An investigation with Turkish University Students. *Social Behaviour and Personality*, 34,9, 1161-1170
- Dığrak, E.** (2014). Meslek ve hobi edindirme kursuna katılan ve katılmayan kadınların ruh sağlığı durumlarının karşılaştırılması (*Doctoral dissertation*), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Durualp, E., Çiçekoğlu, P.** (2013). Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin İnternet Bağımlılığı Ve eşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Dokuz Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1), 29-46.
- Eker, E.** (2005). İstanbul ortaöğretim kurumlarında eğitim gören ergenlerin yeme tutumlarının değerlendirilmesi ve kendine zarar verme ile intihar davranışları bakımından karşılaştırılması. (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.

- Eker, E.** (2014). Yeme bozukluğu hastalarının bağlanma paternlerinin depresyon ve intihar davranışları ile korelasyonu. (*Yayınlanmamış doktora tezi*). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ekinci, H. Ekici, S.**, (2003). İşletmelerde Örgütsel Stres Yönetim Stratejisi Olarak Sosyal Desteğin Rolüne İlişkin Görgül Bir Araştırma”, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs, Cilt:27, Sayı: 1, s. 110.
- Erberk, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, R. L.** (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*; 18 (1): 39-47.
- Erdoğan, İ.**, (1990). “*İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış*”, İstanbul: Dönence Basım Ve Yayın Hizmetleri.
- Erkuş, A.** (1994). *Psikolojik terimler sözlüğü*. Doruk yayınları. Ankara.
- Eroğlu, F.**, (2006). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Erözkan, A.** (2005). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 129-155.
- Ertekin, Y.**, (1993). *Stres ve Yönetim*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Felsten G** (2004) Stress reactivity and vulnerability to depressed mood in college students. *Pers Individ Dif*, 36:789–800.
- Fidanoğlu, O.** (2006). Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Gerson, R.** (1995). *The Family Life Cycle: Phases, Stages and Crises. Integrating Family Therapy.* (R.H. Mikesell, D. Lusterman & S. H. Mcdaniel Editörler). Washington, DC: *American Psychological Association*. SS.91-112.
- Gladding, S.T.** (2002). *Family Therapy. History, Theory and Practice*. Second Edition, Merrill Prentice Hall. SS.3-26.
- Güçlü, N.**, (2001). *Stres Yönetimi*. G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21 (1), S. 95.
- Gül, S.K., Güneş İ.D.**, (2009). Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 79-101.
- Gülsün, M., Ak, M. ve Bozkurt, A.** (2009). Psikiyatrik Açıdan Evlilik ve Cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry*; 1:68-79
- Gündoğdu, M., Zeren, Ş.G.** (1999). Yetiştirme Yurdunda Ve Ailesinin Yanında Kalan Ergenlerin Kimlik Gelişimlerinin Karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3 (22), 57-65.
- Günindi, Y. ve Giren, S. Y.** (2011). Aile Kavramının Değişim Süreci ve Okul Öncesi Dönemde Ailenin Önemi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* Sayı 31, Sayfa 349-361.
- Hallaç, S. ve Öz, F.** (2014). Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*; 6(2):142-153.
- Işığışok, Ö.**, (2005). *XXI. Yüzyılda İstihdam ve İnsana Yakışır İş*, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Işıkkhan, V.** (1998). Sosyal hizmet ve sağlık alanında görev yapan yöneticileri etkileyen iş stres faktörleri. *Yayınlanmamış doktora tezi*. HÜ S. B. E. Ankara.
- Işıkkhan, V.**, (2004). *Çalışma Hayatında Stres Ve Başa Çıkmanın Yolları*, Ankara: Sandal Yayınları.

- Karaboğa, F.** (2018). Ebeveyn reddi algısı yüksek olan ergenlerin şiddet eğilimine yönelmesinde bağlanma biçiminin etkisinin incelenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karabulut, E.O., Ulucan, H.** (2011). Yetiştirme Yurdunda Kalan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi (Kırşehir ili örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 227-238.
- Karamustafalıoğlu, O., & Yumrukçal, H.** (2011). Depresyon ve anksiyete bozuklukları. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni*, 45(2), 65-74.
- Karataş, Z., & Danişman, U. P.** (2008). Lise öğrencilerinin suçluluk ve utanç puanlarının disiplin cezası alıp almama ve cinsiyetleri açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 103-114.
- Kaşıkcı, Ş.** (2014). “Ergenlik Döneminde Riskli Sağlık Davranışları”. *Yüksek Lisans Tezi*, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kayahan, M., & Sertbas, G.** (2007). Dahili ve cerrahi kliniklerde yatan hastalarda anksiyete-depresyon düzeyleri ile stresle basa cikma tarzları arasındaki ilişki/The relationship between anxiety-depression level and manners overcoming stress in hospitalized patients at clinics internal and surgical. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(1), 52.
- Kesebir, S.** (2004). Depresyon ve somatizasyon. *Klinik psikiyatri*, 1, 14-19.
- Kılıçcı, Y.** (2002). *6-15 Yaş öğrencilerinin gelişimsel güçleri ve kişilik gelişimini kolaylaştırma, İlköğretimde rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 17-50.
- Kirel, Ç.,** (1993). Örgütsel Stres Yönetimi, *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: XI. S: 1-2, S. 159.
- Kışlak, Ş. T. ve Göztepe, I.** (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon Ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. *Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012, 3(2), ss. 27-46.
- Kirby, J. S.** (2005). A Study Of The Marital Satisfaction Levels Of Participants In A Marriage Education Course. *Unpublished Doctoral Dissertation*. Monroe: University Of Louisiana. Department Of Educational Leadership And Counseling Department
- Köknel, Ö.** (1988). *Zorlanan insan: Kaygı çağında stres*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Küçüker, S.** (2001). Erken eğitimin gelişimsel geriliği olan çocukların anne-babalarının stres ve depresyon düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(01).
- Luecken LJ** (2000) Attachment and loss experiences during childhood are associated with adult hostility, depression, and social support. *J Psychosom Res*, 49:85-91.
- Mete, H. E.** (2008). Kronik hastalık ve depresyon. *Klinik Psikiyatri*, 11(3), 3-18.
- Muris P, Schmidt H, Lambrichs R ve ark.** (2001) Protective and vulnerability factors of depression in normal adolescents. *Behav Res Ther*, 39:555-565.
- Nagel, L; Brown, S.** (2003). *The Abcs Of Managing Teacher Stress*. *Clearing House*, 76 (5), s.255–259.
- Nichols, W.** (2005). *Handbook of Couples Therapy*. Michele Harway (Ed.), Life cyclestages, (s. 28-43). New Jersey: John Wiley.

- Oflaz, F.** (1995). Psikiyatrik Hastaların Eşlerinin Psikososyal Güçlükleri ve Stresle Bas Etme Yollarının incelenmesi. GATA Sağlık Bilimleri Enstitüsü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- Ögel, K., Tari, I., & Eke, C. Y.** (2006). *Okullarda suç ve şiddeti önleme*. İstanbul: Yeniden Yayınları, 17, 9-23.
- Öğülmüş, S.** (2007). *Okullarda şiddet ve önlenmesi*. (S. Gelbal, Ed.). Okullarda Şiddetin önlenmesi: Mevcut uygulamalar ve sonuçları. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Örnek A.Ş., Aydın, İ.P.,** (2006). *Kriz ve Stres Yönetimi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Özbay, Y., Şahin, B.,** (1997). Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanteri: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *IV. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 1-3 Eylül 1997, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi, ANKARA
- Özdemir, Y.,& Çok, F.** (2016). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36).
- Özkalp, E., ve Kirel, Ç.,** (2004). *Örgütsel Davranış*, 2. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Öztop, F.** (2000). Stresle başa çıkma yolları ve bir uygulama. Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü S. B. E. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Pearlin, L. I., & Schooler, C.** (1978). The structure of coping. *Journal Of Health And Social Behaviour*, 19, 2-21.
- Pehlivan, İ.,** (1991). "Örgütsel Stres Kaynakları Ve Verimlilik", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı:2S. 792-793.
- Pehlivan, İ.,** (1995). *Yönetimde Stres Kaynakları*, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Pehlivan, İ.,** (2002). *İş Yaşamında Stres*, 2. Baskı, Ankara: Pegema Yayıncılık,
- Randall, A.K. & Bodenmann, G.** (2009). The role of stress on close relationships and marital satisfaction. *Clinical Psychology Review*, 29,105–115.
- Rowshan, A.,** (1998). *Stres Yönetimi*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Samancı, A. Y. ve Ekici, G.** (2010). Aile Terapisi. *Düşünen Adam*; 11 (3): 45-51
- Savaşır, I., Şahin, N.** (1997). *Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları No: 9, Ankara.
- Saxton. L.** (1982), *Marriage. The Nature of Marriage, The Individual, Marriage, and the Family*. (5.Baskı). Wadsworth Publishing Company Belmont, California A Division of Wadsworth, Inc. SS. 216-224.
- Selye, H.,** (1974). *Stress without distress*, Philadelphia, Lippincott.
- Sencar, B.,** (2007). "Otistik Çocuğa Sahip Ailelerin (Anne-Babaların) Algıladıkları Sosyal Destek ve Stres Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Seyyar, A. ve Öz, C.S.,** (2007). *İnsan Kaynakları Terimleri*, Sakarya: Değişim Yayınları
- Soykan, Ç.** (2003). Öfke ve öfke yönetimi. *Kriz dergisi*, 11(2).
- Şahin, N.** (1994). *Stres Nedir; Ne değildir? Stresle başa çıkma*. Ed: Nesrin Şahin, Türk Psikologları Derneği Yayınları. Ankara.
- Şahin, N. H., ve Durak, A.,** (1994). Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI): Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), 44-56.
- Şahin, N., Durak, A.** (1994), "Kısa Semptom Envanteri(Brief Symptom Inventory-BSI): Türk Gençleri için Uyarlanması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), s.44-56.

- Şahin, N.H.** (1998). *Kendi "Olumlu Stres" Düzeyinizi Bulmak. Stresle Başa Çıkma: Olumlu Bir Yaklaşım*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. 3. Basım 1998 S. 19-21.
- Şahin, N.H., ve Durak, A.** (1995). Üniversite öğrencileri için bir Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği: *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34),56-73.
- Şimşek, D.** (2013). "Ergenlik Döneminde Çocukların Evden Kaçma Nedenlerinin incelenmesi "İstanbul İlinde Kurum Bakımında Olup Evden Kaçma Geçmişi Bulunan Ergenler Üzerinden Bir Değerlendirme". *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taşköprü, M.** (2013). Evlilik doyumu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi (*Master's thesis*, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Tezer, E.** (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doym: Evlilik Yaşam (Doym) Ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (7).
- Tezer, E.** (2016). Evlilik ilişkisinden sağlanan doym: Evlilik yaşamı ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7).
- Tezer, E.** (2016). Evlilik. Doymu ve İş Doymu t Bir Ön Çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(3).
- Toros F, Bilgin NG** (2002) Ailede boşanma ve anne-baba ölümünün çocuk üzerindeki etkileri. 38. Ulusal Psikiyatri Kongresi-Ekim 2002, *Marmaris, Program ve Kongre Bildirileri Özet Kitabı*, s.200-201.
- Turan, M., Çilli, A. S., Aşkın, R., Herken, H., Kaya, N., & Kucur, R.** (2000). Sosyal fobinin diğer psikiyatrik hastalıklarla birlikteliği. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(3), 170-175.
- Tutar, H.**, (2000). *Kriz ve Stres Ortamında Yönetim*, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Wein, H.** (2006). *Stress and Disease: New Perspectives*,
- Wunderink, A., & Kaymaz, N.** (2002). *Sizofreni/Türkse editie/druk 1. Inmerc.*
- Yalçın, H.** (2014). Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching* Şubat 2014 Cilt:3 Sayı:1 Makale No: 24, ss. 250-261.
- Yali AM, Lobel M.** (1999). Coping and distress in pregnancy: an investigation of medically high risk women. *J Psychosom Obstet Gynecol* 1999; 20: 39-52.
- Yavuzer, H.** (2001). *Çocuk Psikolojisi*. Yirminci Baskı, İstanbul; Remzi Kitapevi, 2001: 264-288.
- Yıldırım, S.** (2008). Muhasebe Öğretim Elemanları ve Meslek Mensuplarının Mesleki Stres Düzeyi Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (38), 153-162.
- Yılmaz, A., ve Ekici, S.**, (2003). Örgütsel Yaşamda Stresin Kamu Çalışanlarının Performansına Etkileri Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim Ve Ekonomi Dergisi*. Cilt:10, Sayı: 2, S. 3.
- Yurtsever, H.** (2009). Kişilik özelliklerinin stres düzeyine etkisi ve stresle başa çıkma yolları: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma (*Doctoral dissertation*, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Yüksel, Ö.** (2013). *Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolleri*.

EKLER

- EK-1:** Etik Onay Belgesi
- EK-2:** Anket Araştırma İzin Belgesi
- EK-3:** Anket Araştırma İzin Talebi Belgesi
- EK-4:** Öğrenciler için Sosyo-Demografik Bilgi Formu
- EK-5:** Ebeveynler için Sosyo-Demografik Bilgi Formu
- EK-6:** Kısa Semptom Envanteri (KSE)
- EK-7:** Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği (EDÖ)
- EK-8:** Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ)
- EK-9:** Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu
- EK-10:** Aile İzin Formu

EK-1: Etik Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 08/08/2018-45974

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-044-11171
Konu : Merve DİKMEN'in Etik Kurul İzni Hk.

25/05/2018

ETİK KURULUNA
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Püren AKÇAY

Enstitümüz Y1612.270012 numaralı Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden Merve DİKMEN'in "DİSİPLİN CEZASI ALAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK BELİRTİLERİNİN VE EBEVEYNLERİNİN EVLİLİK DOYUMUNUN BELİRLENMESİNDE EBEVEYNLERİN STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARININ ETKİSİNİN İNCELENMESİ" adlı tez çalışması gereği "Öğrenciler ve Ebeveynler İçin Sosyodemografik Bilgi Formu", "Kısa Semptom Envanteri", "Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği" ve "Evlilik Yaşam Doyum Ölçeği" ile ilgili anketleri İstanbul ili Küçükçekmece ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören, disiplin kurulundan ceza alan öğrenciler ve öğrencilerin ebeveynlerine uygulamak istemektedir. İlgili öğrencinin anketinin etik kurul iznin sağlanması hususunda gereğini arz/rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Çiğdem ÖZARI
Müdür V.

Ek:Merve DİKMEN ANket (14 sayfa)

Adres:Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon:444 1 428
Elektronik Ağ:<http://www.aydin.edu.tr/>

Bilgi için: NESLİHAN KUBAL
Unvanı: Enstitü Sekreteri

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır

EK-2: Anket Araştırma İzin Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.19829289
Konu: Anket Araştırma İzni

19.10.2018

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ'NE

İlgi: a) 06.08.2018 tarih ve 4511 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 19.10.2018 tarih ve 19722059 sayılı oluru.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Merve DİKMEN'in "**Disiplin Cezası Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Psikolojik Belirtilerinin ve Ebeveynlerinin Evlilik Doyumunun Belirlenmesinde Ebeveynlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Etkisinin İncelenmesi**" konulu araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması**, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Timur TUĞRAL
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden a981-ddb8-315a-a94c-de6c kodu ile teyit edilebilir.

EK-3: Anket Araştırma İzin Talebi Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.19722059
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

19/10/2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) İstanbul Aydın Üniversitesinin 06.08.2018 tarih ve 4511 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 12.10.2018 tarihli tutanağı.

İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Merve DİKMEN'in "**Disiplin Cezası Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Psikolojik Belirtilerinin ve Ebeveynlerinin Evlilik Doyumunun Belirlenmesinde Ebeveynlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Etkisinin İncelenmesi**" konulu tezi kapsamında, ilimiz Küçükçekmece ilçesindeki orta öğretim kurumlarında öğrenim gören disiplin cezası almış öğrenciler ve öğrencilerin ebeveynlerine; öğrenciler ve ebeveynler için sosya-demografik bilgi formu, kısa semptom envanteri, evlilik yaşam ölçeği ve stresle başa çıkma tarzları ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.**

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

OLUR
19/10/2018

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8c35-62b5-3db6-8048-933c kodu ile teyit edilebilir.

EK-4: Öğrenciler için Sosyo-Demografik Bilgi Formu

ÖĞRENCİLER İÇİN SOSYO-DEMOGRAFİK bilgi Formu

Elinizdeki form, bilimsel bir araştırmaya ışık tutmak amacı ile hazırlanmıştır. Araştırmanın doğru sonuçlara ulaşabilmesi açısından vereceğiniz cevapların samimi ve güvenilir olması ve soruların yanıtı bırakılmaması önem taşımaktadır. Vereceğiniz tüm yanıtlar gizli kalacak, kişisel bilgileriniz kullanılarak hiçbir yerde yayınlanmayacaktır. Lütfen sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Yardımlarınız ve ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederim.

Merve DİKMEN
İstanbul Aydın Üniversitesi

1.Cinsiyetiniz nedir?

Kız Erkek

2.Yaşınız nedir?

14 15 16 17 18

3.Siz dahil kaç kardeşsiniz?

Tek çocuk 2-3 kardeş 4-5 kardeş 6 ve daha fazla kardeş

4.Evinizde siz de dahil olmak üzere kaç kişi yaşıyor?

3 kişi 3-5 kişi 6-7 kişi 7 ve üzeri kişi

5. Annenizin öğrenim düzeyi nedir?

Okur-yazar değil Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Lisans ve üzeri

6. Babanızın öğrenim düzeyi nedir?

Okur-yazar değil Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Lisans ve üzeri

EK-5: Ebeveynler için Sosyo-Demografik Bilgi Formu

EBEVEYNLER İÇİN SOSYO-DEMOGRAFİK bilgi FORMU

Elinizdeki form, bilimsel bir araştırmaya ışık tutmak amacı ile hazırlanmıştır. Araştırmanın doğru sonuçlara ulaşabilmesi açısından vereceğiniz cevapların samimi ve güvenilir olması ve soruların yanıtsız bırakılmaması önem taşımaktadır. Vereceğiniz tüm yanıtlar gizli kalacak, kişisel bilgileriniz kullanılarak hiçbir yerde yayınlanmayacaktır. Lütfen sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Yardımlarınız ve ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederim.

Merve DİKMEN
İstanbul Aydın Üniversitesi

1. Kaç yaşındasınız?

30 ve altı 31-40 41-50 51 ve daha fazla.

2. Kaç yaşında evlendiniz?

15-20 yaş arası 21-30 yaş arası 31-40 yaş arası 41 yaş ve üstü

3. Kaç yıldır evlisiniz?

1 yıldan az 1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21 yıl ve daha fazla

4. Eşinizle aranızda kaç yaş fark vardır?

Aynı yaştayız 1-3 yaş 4-6 yaş 7-9 yaş 10-15 yaş 15 yaş ve daha fazla

5. Evlilik biçiminiz?

Görücü Usulü Anlaşarak Teknoloji (internet, telefon)
 Diğer

6. Halen mesleki durumunuz nedir?

Emekli
 Memur
 Yönetici
 Serbest meslek
 Ev hanımı
 İşçi (gündelikçi, temizlikçi veya inşaat işçisi, çocuk bakıcısı, fabrika işçisi, teknisyen, usta vb.)
 Diğer (Belirtiniz).....

7. Ailenizin aylık toplam geliri?

0-1603 1604-3000 3001-6000 6001 ve üzeri

8. Öğrenim düzeyiniz nedir?

Okur-yazar değil Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Lisans ve üzeri

EK-6: Kısa Semptom Envanteri (KSE)

KSE

Aşağıda insanların bazen yaşadıkları belirtiler ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun. Daha sonra o belirtinin sizi bugün dahil, son bir haftadır ne kadar rahatsız ettiğini yandaki kutulardan uygun olanının içini işaretleyerek gösterin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin. Fikir değiştirirseniz ilk yanıtınızın üstünü karalayın.

	Hiç	Biraz	Orta Derecede	Epey	Çok Fazla
1. İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali	☐	☐	☐	☐	☐
2. Baygınlık, baş dönmesi	☐	☐	☐	☐	☐
3. Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu	☐	☐	☐	☐	☐
5. Olayları hatırlamada güçlük	☐	☐	☐	☐	☐
6. Çok kolayca kızıp öfkelenme	☐	☐	☐	☐	☐
7. Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
17. Hüzünlü, kederli hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
18. Hiçbir şeye ilgi duymama	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ağlamaklı hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
20. Kolayca incinebilme, kırılma	☐	☐	☐	☐	☐
25. Uykuya dalmada güçlük	☐	☐	☐	☐	☐
26. Yaptığınız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etme	☐	☐	☐	☐	☐
27. Karar vermede güçlükler	☐	☐	☐	☐	☐
28. Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahat etmekten korkma	☐	☐	☐	☐	☐
33. Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar	☐	☐	☐	☐	☐
36. Konsantrasyonda (dikkati bir şey üzerinde toplama) güçlük/zorlanma	☐	☐	☐	☐	☐
37. Bedenin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi	☐	☐	☐	☐	☐
38. Kendini gergin ve tedirgin hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
41. Bir şeyleri kırma/dökme isteği	☐	☐	☐	☐	☐
42. Diğerlerinin yanındayken kendinin çok fazla farkında olmak, yanlış bir şeyler yapmamaya çalışmak	☐	☐	☐	☐	☐
43. Kalabalıklarda rahatsızlık duymak	☐	☐	☐	☐	☐
46. Sık sık tartışmaya girme	☐	☐	☐	☐	☐
49. Yerinde duramayacak kadar tedirgin hissetme.	☐	☐	☐	☐	☐
52. Suçluluk duyguları	☐	☐	☐	☐	☐
53. Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri	☐	☐	☐	☐	☐

EK-7: Evlilik Yaşam (Doyum) Ölçeği (EDÖ)

EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Evlilikten beklidiklerimin çoğu gerçekleşti.					
5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.					
6. Huzurlu bir ev yaşamım var.					
9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaştır.					
10. Başbaşa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.					

EK-8: Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ)

SBÖ

Bu ölçek kişilerin yaşamlarındaki sıkıntılar ve stresle başa çıkmak için neler yaptıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Lütfen sizin için sıkıntı ya da stres oluşturan olayları düşünerek bu sıkıntılarımızla başa çıkmak için genellikle neler yaptığınızı hatırlayın ve aşağıdaki davranışların sizi tanımlama ya da size uygunluk derecesini işaretleyin. Herhangi bir davranış size uygun değilse %0'ın altına, çok uygun ise %100'ün altına işaret koyun.

<i>Bir sıkıntı olduğunda...</i>	<i>%0</i>	<i>%30</i>	<i>%70</i>	<i>%100</i>
1- Kimsenin bilmesini istemem	()	()	()	()
6- Sakin kafayla düşünmeye, öfkelenmemeye çalışırım	()	()	()	()
9- İçinde bulunduğum kötü durumu kimsenin bilmesini istemem	()	()	()	()
10- Ne olursa olsun direnme ve mücadele etme gücünü kendime bulurum.	()	()	()	()
11- Olayları kafama takıp, sürekli düşünmekten kendimi alamam	()	()	()	()
12- Kendime karşı hoşgörülü olmaya çalışırım	()	()	()	()
13- İş olacağına varır diye düşünüyorum	()	()	()	()
14- Mutlaka bir yol bulabileceğime inanır, bunu için uğraşırım	()	()	()	()
15- Problemin çözümü için adak adarım	()	()	()	()
16- Her şeye yeniden başlayacak gücü kendimde bulurum	()	()	()	()
21- Mücadeleden vazgeçerim	()	()	()	()
24- Olanlar karşısında “kaderim buymuş” derim	()	()	()	()
27- “Benim suçum ne” diye düşünürüm	()	()	()	()
28- “Hep benim yüzümden oldu” diye düşünürüm	()	()	()	()
29- Sorunun gerçek nedenini anlayabilmek için başkalarına danışırım	()	()	()	()
30- Bana destek olabilecek kişilerin varlığını bilmek beni rahatlatır	()	()	()	()

EK-9: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Merve DİKMEN tarafından yürütülen “Disiplin Cezası Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Psikolojik Belirtilerinin ve Ebeveynlerinin Evlilik Doyumunun Belirlenmesinde Ebeveynlerinin Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Etkisinin İncelenmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı ortaöğretim kademesinde ki öğrencilerin ebeveynlerinin tutum ve davranışlarının çocuklarının psikolojik gelişimi üzerindeki etkilerinin tespit edilmesini belirlemektir. Araştırmada sizden tahminen 40 dakika ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı **bırakma hakkına** da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **verilmeyecektir**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir.

Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya **mrvdikmen@gmail.com** e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel ya da size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Öğrenci Kodu:

Merve DİKMEN

İstanbul Aydın Üniversitesi

Psikoloji Yüksek Lisans

EK-10: Aile İzin Formu

AİLE İZİN FORMU

Sayın veli,

Araştırmamın amacı anne-baba tutum ve davranışlarının çocukların psikolojik gelişimi üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışmanın amacını gerçekleştirebilmek için çocuklarınızın bazı anketleri doldurmanıza ihtiyaç duymaktayım. Katılmasına izin verdiğiniz takdirde çocuğunuz anketi okulda ders saatinde dolduracaktır. Sizden çocuğunuzun katılımcı olmasıyla ilgili izin istediğim gibi, çalışmaya başlamadan çocuğunuzdan da sözlü olarak katılımıyla ilgili rızası mutlaka alınacak. Çocuğunuzun dolduracağı anketlerde cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Çocuğunuzun ismi ve kimlik bilgileri, hiçbir şekilde kimseyle paylaşılmayacaktır. Anketleri doldurarak bize sağlayacağınız bilgiler çocukların psikolojik ve duygusal gelişimini etkileyen faktörlerin saptanmasına önemli bir katkıda bulunacaktır.

Çocuğunuzun cevaplayacağı soruların onun psikolojik gelişimine olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Yine de, bu formu imzaladıktan sonra çocuğunuz katılımcılıktan ayrılma hakkına sahiptir. Katılım sırasında sorulan sorulardan ya da herhangi bir uygulama ile ilgili başka bir nedenden ötürü çocuğunuz kendisini rahatsız hissettiğini belirtirse, çalışmaya sorular tamamlanmadan ve derhal son verilecektir. Şayet siz çocuğunuzun rahatsız olduğunu hissederseniz, böyle bir durumda çalışmadan sorumlu kişiye çocuğunuzun çalışmadan ayrılmasını istediğinizi söylemeniz yeterli olacaktır.

Bu hedefler doğrultusunda yürütülen “Disiplin Cezası Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Psikolojik Belirtilerinin ve Ebeveynlerinin Evlilik Doyumunun Belirlenmesinde Ebeveynlerinin Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Etkisinin İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasına velisi olduğunuz öğrencinin katılmasını bekliyorum. Araştırmayla ilgili sorularınızı aşağıdaki iletişim adreslerini kullanarak yöneltebilirsiniz.

Saygılarımla...

Merve DİKMEN

Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

mrvdikmen@gmail.com

Velisi olduğum öğrencinin söz konusu araştırmada yer almasına kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmasına izin veriyorum.

.....

(Veli İmza)

Veli Kodu:

ÖZGEÇMİŞ

Merve DİKMEN

1992 yılında Sakarya/Geyve’de doğdu. İlkokulu ve ortaokulu Alifuatpaşa Cumhuriyet İlköğretim Okulu’nda, lise öğrenimini ise Akyazı Anadolu Öğretmen Lisesi’nde tamamladı. 2010 yılında Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda lisans eğitimine başladı. 2014 yılında mezun oldu. İstanbul ili Küçükçekmece ilçesi Munis Faik Ozansoy Ortaokulu’na Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak atanan Dikmen halen aynı kurumdaki görevini sürdürmektedir. 2016 yılında İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA) işbirliği ile Haydi Hayatı Kucakla Yaşam Becerileri projesi formatörü, 2018 yılında Yeşilay işbirliği ile Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı kapsamında Sağlıklı Yaşam formatörü, 2019 yılında ise Yeşilay işbirliği ile Okulda Bağımlılığa Müdahale (OBM) Uygulayıcısı olmuştur.

2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında T.C. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Bölümü’nde yüksek lisansa başlamıştır. 2001 yılında başladığı karate branşındaki spor hayatında çeşitli temsil düzeylerinde dereceler elde etmiş olup, Türkiye Karate Federasyonu’na bağlı siyah kuşak 2. Dan, II. Kademe Antrenör ve milli hakem olarak devam etmektedir.

İletişim Bilgileri

E-posta : mrvdikmen@gmail.com